

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ

*Збірник тез доповідей
I Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури*

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
(м. Луцьк, Україна)
Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)

ЗА ПІДТРИМКИ
Міністерства освіти і науки України;
секції з фізичної культури і спорту Відділення вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України;
Управління туризму та промоції міста Луцької міської ради

«ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ»

*Збірник тез доповідей
Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури
(18–20 вересня)*

Рекомендовано до друку вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 12 від 29 серпня 2017 р.)

Редакційна колегія

Цьось А. В. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (головний редактор)

Фізичне виховання і спорт

- Андрійчук О. Я.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (заступник головного редактора);
- Бергер Ю.** – доктор габілітований, надзвичайний професор, проректор з розвитку (Державна вища школа імені Папи Римського Івана Павла II в м. Бялій-Подлясці, Польща);
- Вільчковський Е. С.** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Вонцік Я.** – доктор габілітований, професор, директор Інституту фізичної культури, туризму і фізіотерапії (Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща);
- Батбаатор Г.** – доктор медичних наук, професор (Монгольський національний університет медичних наук, Улан-батор, Монголія);
- Давидов В. Ю.** – доктор біологічних наук, професор (Поліський державний університет, Пінськ, Білорусь);
- Єдинак Г. А.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Львівський державний університет фізичної культури);
- Коцан І. Я.** – доктор біологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Круцевич Т. Ю.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Національний університет фізичного виховання і спорту України);
- Лях Ю. Є.** – доктор біологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Ніколаєва А.** – доктор філософії (Університет Фракії, медичний факультет, Фракія, Болгарія);
- Перрі Д.** – доктор філософії, професор (Карловий університет в Празі (Чеська Республіка); Університет Лідса (Велика Британія);
- Томенко О. А.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка);
- Ягенський А. В.** – доктор медичних наук, професор (Волинський обласний центр кардіоваскулярної патології та тромболізу);
- Індика С. Я.** – кандидат наук з фізичного виховання і спорту (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (відповідальний секретар).

Педагогічні науки

- Белікова Н. О.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (заступник головного редактора);
- Блекінг Д.** – доктор історичних наук, професор (Університет Фрайбурга, Фрайбург, Німеччина);
- Волков В. Л.** – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова);
- Гусак П. М.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Джеральд Д.** – доктор філософії, професор (Мерілендський університет, Коледж-Парк, США);
- Дубогай О. Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова);
- Завидівська Н. Н.** – доктор педагогічних наук, доцент (Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України);
- Кондаков В. Л.** – доктор педагогічних наук, професор (Белгородський державний університет, Белгород, Росія);
- Куц О. С.** – доктор педагогічних наук, професор (Херсонський державний університет);
- Малліару М.** – доктор філософії (Грецький відкритий університет, Патри, Греція);
- Малолєпши Е.** – доктор габілітований, професор Академії імені Яна Длугоша (Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща);
- Пріма Р. М.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Смолюк І. О.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Фіріка Ж.** – доктор філософії (Університет Тімішоара, Румунія);
- Фратріц Ф.** – доктор філософії, професор (Об'єднаний університет Ніколи Тесла, факультет спорту, Белград, Сербія);
- Ходінов В. М.** – доктор із фізичної культури, ад'юнкт кафедри фізичної культури і здоров'я Радомської політехніки (Польща).

I-90 **Історія фізичної культури і спорту народів Європи [Текст] :** зб. тез доп. I Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (18–20 вер. 2017 р.) / уклад.: А. В. Цьось, С. Я. Індика. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. – 50 с.

Збірник містить наукові роботи учасників I Міжнародного наукового конгресу істориків фізичної культури. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямку теоретичних та практичних аспектів виникнення, становлення і розвитку фізичної культури і спорту на різних етапах розвитку суспільства.

Матеріали подаються мовою оригіналу.

За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

УДК 796.011.1(091) (043.2)

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2017

© Цьось А. В., Індика С. Я. (укладання), 2017

Секція 1

Філософські, політичні та соціально-економічні чинники розвитку фізичної культури і спорту

РОЗРОБКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОМАНІЇ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Ігор Бакіко¹, Олег Гребік²

¹ *Кандидат наук з фізичного виховання, доцент Луцького національного технічного університету, bakiko_igor@mail.ru*

² *Кандидат педагогічних наук, старший викладач Луцького національного технічного університету, fv.hrebikoleh@gmail.com*

Вступ. Мода, яка поширюється в молодіжному середовищі на наркотики та психотропні речовини, а також зниження духовності у молодіжному середовищі – все це сприяє збільшенню попиту на наркотичні речовини та подальшій наркотизації українського суспільства. У зв'язку з цим у даний час найбільш важливим напрямком діяльності є пошук ефективних технологій протидії зростанню наркоманії серед дітей, підлітків та молоді, здатних сформуванати такі поведінкові моделі, які б виключали б потяг до вживання наркотиків.

Світовий та вітчизняний досвід показує, що засоби фізичної культури й спорту; володіють універсальною здатністю в комплексі вирішувати проблеми підвищення рівня здоров'я населення, виховання й освіти дітей, підлітків і молоді, формувати здоровий морально-психологічний клімат у суспільстві.

Методи дослідження. Дослідження проведено на базі експериментальних фізкультурно-спортивних центрів різних областей України. Методи дослідження: аналіз та систематизація організаційно-управлінських моделей фізкультурно-профілактичної роботи серед дітей, підлітків і молоді.

Результати дослідження. Загальносвітовою тенденцією є колосальне зростання інтересу до спорту на всіх рівнях. Спорт є універсальним механізмом для самореалізації й самовдосконалення людини, для його самовираження та розвитку. Саме тому засоби фізичної культури й спорту можуть досить ефективно використовуватися в профілактиці наркоманії серед підлітків та молоді. Соціальна діяльність підлітків і молоді через засоби фізичної культури здатна забезпечити духовно-етичну діяльність, який служать практичні зразки фізичної культури. Дані зразки надають формуючу дію на особистість підлітків і молоді і сприяють виробленню стійкої морально-етичної позиції, яка виключає зловживання наркотиків.

В різних областях України створені експериментальні фізкультурно-спортивні центри, метою яких є розробка й апробація технології профілактики наркоманії та організаційно-управлінських моделей фізкультурно-профілактичної роботи серед дітей, підлітків і молоді.

Завданнями діяльності центрів є:

- здійснення аналізу наркоситуації в області;
- створення нових привабливих форм організації фізкультурно-спортивної діяльності;
- розробка інноваційних проектів, методик і програм фізкультурно-спортивної діяльності;
- здійснення взаємодії зі всіма організаціями, які займаються дозвільною діяльністю серед молоді;
- підготовка методичних матеріалів по використанню засобів фізичної культури та спорту в профілактиці наркоманії;
- узагальнення передового досвіду профілактичної роботи;
- підготовка й перепідготовка фахівців з проведення профілактичної роботи;
- проведення інформаційно-просвітницької роботи;

– розробка технологій використання засобів фізичної культури і спорту в реабілітації наркозалежних.

Висновки. Діяльність експериментальних центрів дозволить виробити оптимальні моделі профілактичної роботи, яка передбачає залучення підлітків і молоді до активних занять фізичною культурою та спортом.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА. 5–9 КЛАСИ»

Наталія Белікова¹, Світлана Індіка², Наталія Ульяницька³, Світлана Подубінська⁴

¹ Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, natabel.lutsk@gmail.com

² Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, indika.sv@gmail.com

³ Кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри здоров'я людини та фізичної терапії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, natali-ul@ukr.net

⁴ Магістр Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, podubinska.sv@ukr.net

Вступ. Значним кроком до нової української школи є оновлення програм основної школи з урахуванням компетентнісного підходу. У оновленій навчальній програмі «Фізична культура. 5–9 класи» довже існуючих 16 варіативних модулів додано 7 нових – регбі, корфбол, петанк, фехтування, військово-спортивні ігри, степ-аеробіка та чирлідінг. Та чи змінить це ситуацію, яка склалася нині у навчальних закладах? Адже, як показує практика, вчителі фізичної культури обмежуються впровадженням декількох традиційних модулів, зазначаючи, що відчують професійні труднощі у роботі за модульною програмою (за даними Н. Сороколіт для школярів 5–9 класів: легка атлетика – від 85 до 94 %; гімнастика – від 58 до 87 %; баскетбол – від 56 до 87 %; волейбол – від 66 до 81 %; футбол – до 94 %). Водночас, у фаховій літературі відсутні дані, які свідчили б про обізнаність та зацікавленість учителів фізичної культури та учнів середніх класів видами спорту, запровадженими у вигляді нових варіативних модулів у програмі з фізичної культури для 5–9 класів.

Мета: встановити і проаналізувати можливість та перспективи впровадження нових варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури для 5–9 класів.

Методи: аналіз та узагальнення літературних джерел, опитувально-діагностичні (анкетування, інтерв'ю), математично-статистичні.

Результати дослідження. Проведено опитування учителів фізичної культури середніх класів (36 чоловік) та учнів 5–9-х класів (120 чоловік) трьох загальноосвітніх навчальних закладів міста Луцька. Результати анкетування засвідчують, що 53 % учнів хотіли б урізноманітнити уроки фізичної культури, тому що вони не завжди проходять цікаво (45,6 %). Учителі фізичної культури не завжди дають самостійно обирати види спорту для вивчення, враховуючи інтереси учнів (39%). Хотіли б вивчати на уроках фізичної культури: регбі – 29,1% школярів; корфбол – 11,4 %; петанк – 5,1 %; фехтування – 26,6 %; військово-спортивні ігри – 38 %; степ-аеробіку – 27,8% та чирлідінг – 24,1% опитаних. Примітно, що корфбол і петанк є найменш відомими видами спорту як для учнів (6,3 і 2,5%), так і для вчителів (по 45 % відповідно).

Встановлено, що 20 % учителів фізичної культури не завжди враховують інтереси учнів при плануванні уроків фізичної культури (5 % не враховують взагалі). Зважаючи на наявність матеріально-технічної бази навчального закладу, можна було б вивчати: у 15 % випадків – регбі; у 5 % – корфбол, фехтування і військово-спортивні ігри; у 40 % – степ-аеробіку та у 10 % – чирлідінг (петанк не зауважив жоден з учителів). Серед видів спорту, які викликають найбільшу зацікавленість у самих учителів – лише регбі (10 %); військово-спортивні ігри (20 %); степ-аеробіка (20 %) та чирлідінг (15 %). Проте не усі вчителі готові їх впроваджувати (лише 65%), зважаючи на відсутність власної зацікавленості у розширенні переліку традиційно впроваджуваних варіативних модулів. Така інертність не дозволяє урізноманітнювати уроки фізичної культури.

Висновки. 1. У програму з фізичної культури для 5–9 класів до вже існуючих 16 варіативних модулів додано 7 нових – регбі, корфбол, петанк, фехтування, військово-спортивні ігри, степ-аеробіка та чирлідінг.

2. Значна частина вчителів фізичної культури (35 %) не зацікавлені у впровадженні нових варіативних модулів навіть при наявності належної матеріально-технічної бази.

3. З нових варіативних модулів найбільше зацікавлення в учнів викликають військово-спортивні ігри, регбі, степ-аеробіка, фехтування та чирлідінг.

4. Для покращення викладання фізичної культури у школі необхідно під час курсів підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної педагогічної освіти впроваджувати спецкурси з основних нововведень, задекларованих в навчальній програмі, з врахуванням особливостей та традицій в розвитку фізкультурної освіти того чи іншого регіону.

ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН СУСПІЛЬСТВА ДО ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Лілія Гацьова

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Херсонського державного університету, gatsoeva@ukr.net

Вступ. Статистичні дані доводять, що 10 % населення світу (близько 5,3 % населення України) мають інвалідності. За результатами досліджень В. П. Романова, 18 % чоловіків і жінок з порушенням опорно-рухового апарату і 12 % сліпих вважають, що головними проблемами для інвалідів є дефіцит соціальної участі, недоліки юридичного та технічного характеру, що в цілому і посилюють соціальну нерівність між людьми.

Проблема у відносинах суспільства та осіб з інвалідністю існувала завжди. Вона залишається надзвичайно актуальною і сьогодні.

У дослідженнях, мета яких полягала у вивченні еволюції взаємовідносин між суспільством та особами з інвалідністю нами були поставлені **завдання:** вивчити і проаналізувати дані наукових джерел, що стосуються даної проблеми в історичному і сучасному аспектах і роль фізичного виховання у вирішенні цих проблем.

Мета та завдання реалізовувалася **методами** аналізу та узагальнення науково-методичної літератури та практичного досвіду.

Результати дослідження. Вивчення досвіду попередніх поколінь допомагає виявити історично-сформовані основи відношень між особами з інвалідністю та суспільством.

Виявлено що обсяг громадської, лікувальної, та педагогічної допомоги особам з інвалідністю, залежить від багатьох чинників, насамперед, від стану економіки держави, виробничих сил та характеру їх відносин у суспільстві, а також визначається політичним, моральним, релігійним світоглядом, розвитком освіти, охорони здоров'я, науки, культури.

За результатами досліджень встановлено що головною причиною недобррозичливого ставлення до осіб з інвалідністю в епоху Середньовіччя було переконання в надприродному походженні психофізичних порушень, які вважались божим покаранням.

На думку ряду науковців, витоки негативних відносин до інвалідності кореняться у самому суспільстві і «інвалідність» це соціальне явище, а не медична проблема особи.

Україна, в силу свого географічного положення, увібрала в себе і західну і східноєвропейську культури, у яких толерантно ставились до людини, з фізичними, психічними або розумовими вадами.

Важливу роль в активному розумовому і фізичному існуванні інвалідів відіграє мистецтво та адаптивна фізична культура (АФК), яку Т. Ю. Круцевич, вважає соціальним феноменом, головною метою якого є соціалізація людей з інвалідністю.

Таким чином, в світі історично сформувалися декілька підходів до формування моделі взаємовідношень суспільства і інвалідів: культурологічний, медичний, соціальний.

Висновки. Відношення до людей з інвалідністю, носить забарвлення певних історичних періодів. Історико-педагогічний аналіз розвитку основних етапів формування ставлення суспільства до осіб з інвалідністю, в тому числі і у сфері фізичної культури, сприяє осмисленню причин успіхів та невдач всіх численних реформвань.

РОЗВИТОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З УРАХУВАННЯМ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІХ ПРАКТИК РАДЯНСЬКОЇ МІЛІТАРНОЇ ТРАДИЦІЇ ЯК ЧИННИКА АКУЛЬТУРАЦІЇ

Василь Федорець

Кандидат медичних наук, докторант Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, bruey333@yahoo.com

Historia magistra vitae¹

Вступ. Ми, згадавши в епіграфі значимість історичних візій у формі латинської сентенції, актуалізуємо освітнерозуміння історії як соціокультурної практики, як політичного і соціального інструменту, як «живої» темпоральності, як специфічної складової освітнього дискурсу. Зрозуміло, що саме гуманітарний потенціал історії є особливо значимим для формування дитини, її інтенцій світогляду і здоров'я.

Відносно віддалене радянське минуле, не «розчинилося» в теперішньому. Воно продовжує жити і «творити» свої освітні й культурні стереотипи, знайшовши лакуни в педагогічних традиціях. Особливо значимими носіями радянського буття є деякі практики і традиції фізичної культури, яка в епоху тоталітаризму буда важливою складовою формування мілітарного потенціалу Радянського союзу та його специфічної богоборчої колективістсько-ущербної ідеології та моралі. Дане питання не достатньо висвітлено в педагогічній та історичній літературі, що, сукупно з його значимістю для педагогічної теорії і практики, а також важливістю для розуміння історичного минулого та сьогодення визначає нашу проблему осмислення та врахування акультуральних і дегуманізуючих культурно-освітніх практик радянської мілітарної традиції для розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури.

Методи дослідження представлені історико-педагогічним аналізом, спостереженням, а також феноменологічним, культурологічним, медичним, гігієнічним та системним підходами.

Результати дослідження. Розглянемо тезисно загартовування як актуальну «радянсько-орієнтовану» тілесну практику.

Ідеологічний і соціокультурний потенціали загартовування формуються на основі інтеграції багатьох складових до яких відносяться знання про людину рівня 17–18 століття, трансформовані в радянську ідеологію античні міфи про титанів, культ сили і перманентної боротьби, концепція надлюдини Ф. Ніцше в комбінації з його і радянським богоборчеськими антихристиянським дискурсом.

Реально з позицій класичних медичних та гігієнічних знань постійне загартовування особливо низькими температурами є ризиком і умовою виникнення цілого спектру патологій. З соціокультурних позицій загартовування є як індикатором так і, в певній мірі, фактором акультурації спрямованим на руйнування традиційної культури, який відображає дивакувато-інноваційний і неприродний, але, головне, не традиційний спосіб організації свого буття через поєднання із стихією холоду.

Висновки. В основі «радянсько-орієнтованої» тілесної техніки загартовування лежить духовне збіднення як культури так і особистості. Масовість захоплення методиками загартовування відображає глибинні процеси деградації традиційної культури, основа яких була закладена комуністичною ідеологією і радянським способом життя. Крім того, ця тілесна практика, будучи фактором акультурації, відображає характерні для епохи постмодерну процеси архаїзації і спрощення свідомості.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ Й СПОРТУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Анатолій Цьось

Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, перший проректор, проректор з адміністрування та розвитку Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Tsos.Anatoliy@eenu.edu.ua

Вступ. Вивчаючи історію будь-якого народу, неможливо залишити без уваги ігрову та спортивну діяльність людей, яка була невід'ємною частиною загальної культури. Аналіз археологічних, фольклорних, літературних та архівних матеріалів свідчить, що на території сучасної України, починаючи з

¹ *Історія – вчителька життя (лат.)*

найдавніших часів, існувала достатньо розвинена система національних ігор та спорту. Тому важливого значення набуває цілісне осмислення окремих фактів у вигляді узагальнених концепцій

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі **методи дослідження**: аналіз і узагальнення наукової та етнографічної літератури, аналіз і синтез, індукція та дедукція, історичний та логічний методи, метод екстраполяції. **Джерельну базу дослідження** становлять писемні, усні, речові та етнографічні джерела.

Результати дослідження. Виконання фізичних вправ в різні історичні періоди обумовлювалося характером господарських і військових потреб. В епоху неоліту на зміну індивідуальним прикладним фізичним вправам (метання, стрільба) приходять колективні ігри з абстрагуючими рухами. У період бронзи і кочових племен (кіммерійців, скіфів, сарматів) життєвоважливу функцію втратили біг, стрибки. На перший план вийшли верхова їзда, заарканування, стрільба з лука, полювання, що обумовлювалося потребами військової справи. Система спортивної діяльності на узбережжі Чорного моря, в цілому, наслідувала традиції давньої Греції. Фізичне загартування дітей і молоді відбувалося в палестрах і гімнасіях. Програма причорноморських змагань була досить широка і включала п'ятиборство, кулачний бій, верхову їзду, стрільбу з лука, плавання, танці, рухливі ігри тощо.

Фізична підготовка стародавніх слов'ян формувалася під впливом географічних, етнічних, політичних, військових, економічних та соціальних чинників. Умови життя посилювали необхідність систематичного виконання фізичних вправ, розвиток фізичних якостей, що сприяло вихованню міцних, добре розвинених людей. Важливого значення надавалося військово-фізичній підготовці молоді, яка сприяла формуванню спеціальних умінь і навичок, розвитку фізичних якостей і функціональних можливостей організму, що забезпечувало високу боєздатність.

Основу фізичної активності запорозьких козаків складали верхова їзда, біг, плавання, пірнання, боротьба, кулачні бої, а також різноманітні ігри, змагання і танці. Військово-фізична підготовка козаків забезпечувалася стрільбою, фехтуванням, володінням списом, веслуванням.

У період нової історії України фізична підготовка здійснювалося в народно-побутових формах, зокрема, в календарній та родинній обрядовості. З часом календарні свята втратили своє магічне значення, а обряди, що виконувалися, реформувалися в молодіжні й дитячі ігри та розваги.

Висновки. Виявлено закономірності розвитку фізичного виховання та спорту в Україні (зв'язок фізичної активності із світоглядом, способом життя, військовою справою та місцем проживання населення; взаємопроникнення міжнародних елементів фізичної підготовки; взаємозв'язок святково-ігрової діяльності та військово-фізичної підготовки; перехід в періоди могутньої державності до організованих форм фізичної підготовки; відносно постійний склад народно-побутових форм і засобів фізичної активності населення протягом середньовіччя і нової історії). Розкрито світоглядні засади (родинно-побутова, профілактична, оздоровча, хвалебна, вегетаційна, стимулююча, релаксаційна) та регулятивні механізми (політика, право, міфологія, релігія, культура, традиції та звичаї, мораль, громадська думка) функціонування спорту.

Секція 2

Становлення і розвиток фізичної культури у Стародавньому світі

АТЛЕТИЧНІ ІГРИ ЗАХІДНО-ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я В ЕЛЛІНІСТИЧНИЙ І РИМСЬКИЙ ПЕРІОДИ

Оксана Гречанюк

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри олімпійської освіти, докторант Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського, grecha@ukr.net

Вступ. Традиції античної еллінської атлетики поширилися далеко за межі безпосередньо Стародавньої Греції завдяки процесу великої грецької колонізації та, особливо, після завоювань Олександра Македонського.

Метою нашого дослідження став пошук свідчень про факти існування і особливості проведення атлетичних ігор у Західно-Північному Причорномор'ї та на прилеглих територіях (тобто, на теренах сучасних європейської частини Туреччини, Болгарії, Румунії, України і Росії) впродовж елліністичного та римського періодів.

Методи дослідження. Основною джерельною базою для наших досліджень були епіграфічні написи, монети з агоністичними сюжетами, археологічні і літературні джерела.

Результати дослідження. Аналіз даних історичних знахідок засвідчив факти проведення атлетичних ігор як частини релігійних фестивалів у елліністичний і римський періоди у всіх найбільших містах на берегах Чорного моря, що досліджувалися. Це зокрема: Антоней Себаста у Візантії; Гермеї, Дарзалії та Александрії в Одесосі; Діоскурії в Месембрії; Северії Німфії в Анхіало; Антіної в Томах; Ахіллеї в Ольвії; Аполлонії (?) в Ольвії і містах Боспорського царства; Гермеї в Ольвії, Горгіппії, Херсонесі; Гераклеї (?) в Херсонесі.

В перших століттях н.е., із встановленням римського панування на території Фракії, агоністичний центр із західного узбережжя Чорного моря зміщується у глибину території. У цей період великі атлетичні ігри проводилися в Перинті (Асклепії, Себереї, Актії Піфії Філадельфії), Філіппополі (Антіної, Александрії Піфії, Кендрисії Піфії), Сердіку (Піфії).

Атлетичні ігри у Західно-Північному Причорномор'ї наслідували традиції найбільших панелінських фестивалів. Особливо популярним на фракійських землях було копіювання Піфійських ігор.

На сьогодні знайдено єдиний стадіон на даних територіях у Філіппополі. Це був стадіон римського типу на 30 000 глядачів.

Програма місцевих атлетичних ігор, в основному, включала популярні давньогрецькі види змагань, такі як: біг на один стадій, подвійний біг, довгий біг, пентатлон, стрибки у довжину, метання диску та спису, боротьбу, панкратіон, кінні змагання. А також менш популярні стрільбу із луку, еуексію та абсолютно не відому в античному світі анкіломахію.

Для відзначення атлетів-переможців у Західно-Північному Причорномор'ї використовувалися корони, вінки, пальмові гілки, посудини. На їх честь встановлювали статуї і карбували написи на каменях. У місцевих агоністичних фестивалях перемагали відомі атлети з інших міст Римської імперії, яким за їх звитягу надавалося громадянство і вагомі державні посади у різних полісах.

Для організації атлетичних змагань на території західно-північних причорноморських міст із багатих і впливових місцевих сімей обиралися спеціальні особи агонифети.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ З ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Віктор Костюкевич¹, Майя Коннова²

¹ Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, заслужений тренер України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, kostykevich.vik@gmail.com

² Кандидат історичних наук, доцент Комунального вищого навчального закладу «Вінницької академії неперервної освіти», mkonnova@gmail.com

Вступ. Формування знань з теорії і методики спортивної підготовки має здійснюватися на основі ретроспективного аналізу з урахуванням усіх історичних етапів розвитку суспільства.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення, аналіз спеціальної літератури та матеріалів мережі Internet.

Результати дослідження. Процес формування знань з теорії і методики спортивної підготовки здійснювався протягом шести етапів.

Перший етап охоплює Мінойську-мікенську цивілізацію (XX-XII ст. до н.е.), епоху «Темних сторіч» (XI-IX ст. до н.е.); Архаїчний період (VIII-VI ст. до н.е.). Другий характеризується, насамперед, офіційною історією проведення Олімпійських ігор Стародавньої Греції (776 р. до н.е. до 146 р. до н.е.) і Стародавнього Риму (146 р. до н.е. – 394 р. н.е.). До цього етапу відносяться класичний (V-IV ст. до н.е.) та Елінський (IV-I ст. до н.е.) періоди цивілізації. В ці періоди стали створюватися перші методики фізичного виховання у Спарті, Афінах та інших Містах-Полісах Стародавньої Греції. Філософсько-соціальна функція фізичного виховання молоді формувалася завдяки визначним філософам та вченим тієї епохи: Геракліту, Демокріту, Сократу, Платону, Аристотелю, Плутарху, Архімеду, Піфагору, Геродоту, Евкліду, Ератосвену та ін.

Третій етап формування знань теорії і методики спортивної підготовки охоплено періодом від епохи Відродження до кінця XIX ст. Сучасні школи фізичного виховання тієї історичної епохи формувалися на основі теоретичних постулатів Яна Амоса Каменського (1592-1670), Джона Локка (1632-1704); Жана Жака Руссо (1712-1778), Генріха Песталоці (1746-1827) та ін.

Четвертий етап формування знань з теорії і методики фізичного виховання і спорту орієнтовно тривав із кінця XIX ст. до кінця 1917 р. Цей етап характеризується розвитком матеріальної бази і зародженням спортивної науки (Лесгафт, Демені, Флетчер, Хопкінс, Ламарк, Вільгельм Ру, Сеченов, Фердинанд ла Граджем та ін.

Протягом п'ятого етапу з 1917 р. до 70-80 рр. XX ст. були сформовані організаційні структури фізичного виховання та спорту – створювалися навчальні та наукові установи з проблем фізичного виховання та спорту.

Для шостого етапу формування знань з теорії та методики спортивної підготовки характерним є фундаментальна розробка теоретичних і методичних основ підготовки спортсменів в олімпійському і професійному спорті: Л. П. Матвеев, В. М. Платонов, Ю. В. Верхошанський, В. М. Волков, Б. Д. Кретті, Г. Сельє, Т.О. Вомра, J. E. Counsilman, D. Harre, W.P. Morgan, J. H. Wilmore, D. L. Costille. та ін.

Висновки. Формування загальної теорії і методики спортивної підготовки здійснювалося практично протягом трьох тисячоліть і складалося із шести етапів. Перший з яких відноситься до Мінойсько-мікенської цивілізації, другий охоплює проведення Олімпійських ігор у Стародавній Греції і Римській Греції, третій – включає період від епохи Відродження до кінця XIX ст., четвертий – тривав з кінця XIX ст. до 1917 р., п'ятий – з 1917 р. до 70 рр. XX ст., шостий від 70 до 90 рр. XX ст. до сьогодення.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА СТАРОДАВНЬОЇ УКРАЇНИ-РУСІ

Сергій Лазоренко¹, Микола Чхайло², Дмитро Балашов³

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, serglazarenko@gmail.com;

² Доцент кафедри теорії та методики спорту Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

³ Старший викладач кафедри теорії і методики фізичної культури Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка balashov05021978@gmail.com

Вступ. Кожна відома цивілізація, європейського континенту і не тільки, залишила після себе в історії великий пласт інформації, про свою культуру, архітектуру, науку, виробництво, медицину тощо. А також у контексті загальної культури – відомості про фізичну культуру, ініціативні заходи та спортивні фестивалі. Так до наших днів, із сивої давнини, надійшли факти про давньогрецьку агоністику, про гладіаторський вишкіл невольників та перегони квадриг у стародавньому Римі, про японську систему військової підготовки самураїв, про ритуальні ігри з м'ячем народів мезоамерики, про скіфські ініціативно-спортивні фестивалі, про ритуальні бої рабів на мечях під час поховання видатних етрусків, про галльські лицарські поєдинки та ін. Усі перераховані народи знайшли своє почесне місце в історії фізичної культури. І прикрим виглядає той факт, що один із наймогутніших народів раннього середньовіччя – слов'яни, не має своєї ніші у зазначеному підрозділі історичної науки.

Мета даного дослідження полягає у систематизації авторським колективом, розрізнені інформації, на основі аналізу науково-методичної літератури та узагальнення відомостей про прикладне, військове та ініціативне значення фізичної культури слов'ян часів Київської Русі.

Результати дослідження. Виникнення фізичних вправ та ігор у давніх народів, що населяли терени нашої країни відноситься до часів первісного-общинного ладу. Фізичний вишкіл цього періоду відображав мисливську, рибальську, скотарську, землеробську, військову та побутову діяльність. У стародавніх слов'ян побутовували верхова їзда, метання різних предметів, стрільба з луку, різноманітні ігри, багато з яких, у своєму первісному стані відносяться до стародавніх релігійних обрядів, що пов'язані з ініціаціями переводу юнаків до старшої вікової групи – воїнів, захисників свого роду та своєї землі.

Фізична культура за часів античності і протягом раннього середньовіччя відігравала важливу роль у житті багатьох цивілізацій і культур, етносів і народів, племен і родів. Вона панувала у всіх сферах людської життєдіяльності. Впливала на формування державності, релігії, побут, допомагала вишколювати армію, формувала мораль у суспільстві, зберігала ідентичність нації та ін. Не була виключенням і система фізичної підготовки наших давніх проукраїнців.

Для вивчення питань, пов'язаних з розвитком фізичної культури Давньої України-Русі, билини як джерело інформації – використовувались дотепер недостатньо. Із сюжетної лінії усної народної творчості, можна виділити історію шахів, боротьби, вправне володіння управляти конем, силові та металеві вправи, кулачні поєдинки – інформація про які деталізована археологічними матеріалами, даними лінгвістики, етнікону, збирачів фольклору та вивченням билинних сюжетів. У світогляді населення Давньої України-Русі існувала система категорій, що характеризувала фізичні якості наших давніх пращурів. Ці категорії – здоров'я, сила, швидкість, спритність, витривалість, гнучкість та ін. Розвиток яких реалізовувався у виховній системі слов'ян через ігрища, пов'язані з культовими обрядами. Вони присвячувалися багатьом богам. Зазначені заходи склалися з танців, пісень, хороводів, різноманітних ігор і фізичних вправ, що носили змагальний характер. На цих іграх молодь прагнула показати своє вміння у стрільбі з луку, метанні каміння в ціль і на дальність, в іграх (городки, бабки та ін.).

Висновки. Таким чином, за свідцтвами письмових та джерел усної народної творчості, ми можемо стверджувати що на момент створення Київської державності, слов'янський люд мав свою високорозвинену систему фізичного виховання. Спочатку як синтетичний елемент, а згодом як самостійний пласт загальноруської культури, який сприяв розвитку давньоруського етносу, виконував різноманітні виробничі і прикладні функції, вирішував завдання військового характеру та допоміг самоідентифікуватись у майбутньому українцям незалежною та вольнолюбивою нацією.

ЗНАЧЕННЯ ІГОР З М'ЯЧЕМ У РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СТАРОДАВНЬОМУ СВІТІ

Геннадій Петренко

Кандидат педагогічних наук, викладач Національного університету фізичного виховання і спорту України, g.petrenko.61@gmail.com

Вступ. Становлення і розвиток фізичної культури і спорту не можливо уявити без ігор з м'ячем. До числа першого спортивного інвентарю, безперечно, можна віднести м'яч, що підтверджується архівними матеріалами, археологічними й етнографічними даними, пам'ятками образотворчого мистецтва, літературними джерелами.

Питання пов'язані з історією, етапами розвитку, відношенням різних слоїв населення до ігор з м'ячем з найдавніших часів є актуальними, потребують узагальнення та систематизації, що й спонукало нас до проведення даного дослідження.

Методи дослідження: історико-теоретичний аналіз, узагальнення та систематизація даних; проведення історичної аналогії, зіставлення й порівняння.

Результати дослідження. Ще у період пізньородових общин фізичне виховання мало важливе значення і було однією із функцій родової общини. Однією із характерних особливостей даного періоду є поява місць для проведення змагань по грі в м'яч, тобто перших спортивних споруд.

Перші відомі сліди фізичної культури Стародавнього світу були знайдені в районі, який примикає зі сходу до Середземного моря, а також Месопотамії в IV тис. до н. е.

З різних джерел було встановлено, що в Месопотамії виготовлялися палки з очищеного стрижня листа фінікової пальми, які використовувалися для гри в м'яч з битою, а потім й у кінне поло, які поширилися на країни Близького Сходу.

У Стародавньому Єгипті у період Середнього царства (2040-1730 рр. до н. е.) фараони, щоб підвищити рівень розвитку фізичних якостей у підлеглих їм людей, стали створювати училища для підготовки і відбору танцівниць і акробатів. До цього періоду відносяться описи парних ігор з м'ячем. Про фізичну культуру, а саме гру в м'яч з битою, арійських каст Стародавньої Індії говориться у Ведах та стародавніх індійських епосах.

Китайські хроніки (VIII-VI ст. до н. е.) свідчать, що під час правління династії Чжоу (XI-III ст. до н. е.) фізична культура досягла найбільшого рівня розвитку. Народ, за виключенням рабів грав в «чжу-ке», попередниця сучасного футболу та інших сучасних ігор з м'ячем (гравці передавали м'яч один одному, наносячи удари ногами і руками, використовуючи біля 70 різних ударів).

Розвинені народи знали лише прості види гри в м'яч, але, вони відчували потребу в практиці більш складних і естетичних форм гри. Саме у Древній Греції під назвою «Сферистика» або «Сферистерія» практикувалось багато ігор з м'ячем, у тому числі й ті, які привели до сучасних спортивних ігор. Поет Овідій писав: «Про те як відскакують легкі м'ячі, легко і плавно...». Відомо, що греки зробили величезний вплив на римську культуру, на побут і спосіб життя римлян. «Якщо римські види спорту стомлюють вас – і вам подобаються грецькі, грайте в м'яч!» – писав Горацій.

Згодом ці ігри були успішно запозичені римлянами, які будували сферистеріуми поблизу з палацами патрициїв, де проводилися ігри з м'ячем (римський філософ Сенека зазначав, що «при майстерних передачах м'яча від гравця до гравця м'ячу необхідно надавати різну швидкість...», що підтверджує існування подібних ігор у Римі в той час).

Висновки. З вище викладеного можна зробити висновок, що гра з м'ячем була не тільки засобом фізичного культури та спорту, а й джерелом для мистецтва, що мало відображення у численних роботах художників, скульпторів, поетів того часу та культурного й естетичного розвитку населення Стародавнього світу. Споруди для ігор з м'ячем складають архітектурну спадщину людства.

Секція 3

Фізична культура і спорт в епоху Середньовіччя

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ У ЛІТЕРАТУРНІЙ СПАДЩИНІ IX–XIV СТОЛІТЬ

**Ніна Деделюк¹, Людмила Ващук², Олена Томащук³, Жанна Мудрик⁴,
Василь Войтович⁵**

- ¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, dedeliuk.nina@eenu.edu.ua
- ² Кандидат педагогічних наук, асистент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, lady.vashuk@gmail.com
- ³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, olena.tomaschuk@eenu.edu.ua
- ⁴ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, mudrik.zanna@eenu.edu.ua
- ⁵ Асистент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, voytovych.vasy1@eenu.edu.ua

Вступ. Зважаючи на історичні корені українського народу, дослідження фізичного виховання в Київській Русі є особливо актуальним. Виникає потреба акцентуації змісту фізичного виховання і здорового способу життя у письмових пам'ятках IX – XIV століть.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової та етнографічної літератури, аналіз і синтез, індукція та дедукція, історичний та логічний методи, метод екстраполяції. **Джерельну базу дослідження** становлять літературні та етнографічні джерела.

Результати дослідження. «Повість минулих літ», укладена на початку XII ст. наводить події попередніх років. У ній відображено велич і силу народу, поєднання духовного й фізичного виховання на прикладах самовідданих вчинків, патріотизму, неситності духу як окремих людей, так і народу в цілому.

Легендарне «Поучення» Володимира Мономаха поєднало віковичний досвід народної педагогіки з основними положеннями православної віри та західноєвропейської літератури. В. Мономах подав універсальну систему організації здорового способу життя, що забезпечувала виховання у дітей та молоді міцного здоров'я та підготовку їх до трудової і військової діяльності. Ця система включала: продуктивну трудову діяльність, психічне здоров'я, оптимальну рухову активність, загартування, раціональне харчування, особисту гігієну. Великого значення В. Мономах надавав руховій активності, що було запорукою повноцінного фізичного розвитку, зміцнення здоров'я дітей і молоді. Керуючись тогочасними традиціями і власним досвідом, В. Мономах пропонував з дитинства постійно вдосконалював свої фізичні можливості у походах і на ловах.

У літописах XII ст., насамперед, підкреслено фізичні здібності князів: «Був же Ростислав муж доблесний у бою, а на зріст ставний, і красен лицем»; «И бе Феодор телом крепок зело»; «Лев був князь мудрий і хоробрый, і сильний у бою, – немало бо показав він мужності своєї у многих ратях»; «Бо же Святослав телом легок і велми храбр».

У поминальних пам'ятках про князів обов'язково зазначалася їхня фізична підготовленість: «Се убо благоверный Борис... крепок телом»; «Був же він (Володимир Глібович) князь доблесний і сильний у бою, і мужністю кріпкою відзначався і всякими доброчесностями був сповнений. За ним же Русь багато потужила»; «Преставився великий князь Всеволод... Много мужествовав и дерзость имел на бранех».

Літописи переповнені повчальними історіями, на прикладах самовідданих і сміливих людей. Водночас, літописи висвітлюють князівські злочини: «Повість про вбивство Ігоря Ольговича і про зло-

чини Володимира Галицького», що, знову ж таки є повчальним виховним аспектом недопустимості морального падіння, спрямування й застосування фізичної сили у злих намірах.

Визначним досягненням історико-церковної літератури початку XIII ст. був Києво-Печерський патерик, який не лише відстоював ідею єднання Русі, а й стверджував самобутність її традицій, сприяв формуванню своєрідного слов'янського «етикету» поведінки не лише в монастирях, а й у всіх сферах життєдіяльності. У «Слові о полку Ігоревім» висвітлено подвиги слов'янських князів, їх майстерність, фізичну і розумову велич. Князя Святослава Київського прославляють німці і венеціанці, греки і морави, що свідчить про міжнародне визнання фізичної сили, бойової майстерності не тільки руських князів, а й всього руського народу.

Висновки. Аналіз історичних джерел свідчить, що в Київській Русі літописи були своєрідною літературною антологією у відображенні реальних подій в історії розвитку суспільства.

ТРАДИЦИОННАЯ ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА БЕЛАРУСИ

Александр Шамак

Кандидат исторических наук, доцент Института повышения квалификации и переподготовки руководящих работников и специалистов физической культуры, спорта и туризма Учреждения образования «Белорусский государственный университет физической культуры», mifbelarus@gmail.com

К традиционной культуре и традиционному обществу ученые относят культуру и общество периода средневековья.

В то же время в феодальном обществе нет традиций приемлемых одинаково для всех групп общества. Каждая социальная группа имела свою традицию в сфере культуры, считала ее уникальной.

Традиционная культура — историческое системное образование состоит из трех наиболее значимых подсистем. Это подсистема феодальной элиты общества (дворянства, шляхты, рыцарство, казачество и т.д.); городской и крестьянской подсистем традиционных культур.

Законы и принципы, формировавшие традиционную культуру белорусского средневековья, в полной мере относятся и к традиционной физической культуре.

Освоение традиционной физической культуры новым поколением происходило в процессе непосредственной жизнедеятельности: трудовой, участие в войнах, охота, игры, танцы, обряды.

Традиционная физическая культура (далее – ТФК) не должна сводиться только к крестьянской. Она имела место в жизнедеятельности всех классов, социальных слоев и социальных групп средневекового общества Беларуси.

Основные формы и виды ТФК в границах одного класса поддерживались большинством его представителей, закреплялись в системе понятий, моральных установок, идеалов, а также образов, которые были примером для подражания. Задача традиционной физической культуры – обеспечить физическое развитие личности соответственно идеалам конкретной социальной группы или класса.

Традиционная физическая культура имела опытно-эмпирический характер. Элементы физической культуры разрабатывались и проверялись исторической практикой. Они комбинировались и совершенствовались через отбор и развитие наиболее ценных и необходимых элементов, исходя из принципа полезности для конкретной социальной группы, ее идеала личности.

Цель ТФК – физическое развитие человека соответственно идеалу социальной группы средневекового общества. Главным идеалом каждой социальной группы традиционного общества Беларуси был хозяин (гаспадар, по-беларуски). В это понятие все социальные группы вкладывали следующий смысл: хозяин – мужчина, способный быть руководителем семьи или рода, способный с пользой распоряжаться имуществом для блага семьи, рода. Основное содержание понятия «хозяин» было единым во всех социальных группах белорусского средневекового общества, но каждая из них уточняла его дополнительными элементами, имеющими отношение к специфике жизнедеятельности и положения социальной группы.

Исходя из выше изложенного, мы дадим, не претендуя на окончательное решение, определение традиционной физической культуры.

Традиционная физическая культура – деятельность традиционного общества по формированию, развитию и поддержке физических качеств человека с целью воспитания личности хозяина, защитника семьи, рода.

Секція 4

Розвиток фізичної культури і спорту у період Нової історії

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВОЛЕЙБОЛУ

Анна Галицька

Аспірантка Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, galytskaanna@gmail.com

Вступ. Уже протягом 92 років волейбол – одна з найпопулярніших, наймасовіших командних спортивних ігор в Україні. Свій старт волейбол зробив у 1925 році в Харкові, і саме це місто справедливо вважається домівкою «літаючого м'яча» в Україні. Лише через три роки після появи гри, українські волейболісти піднялися на найвищі щаблі п'єдесталу Всесоюзної спартакіади 1928 року. Тому дослідження тенденцій розвитку волейболу в Україні, оприлюднення невідомих фактів є важливим завданням історичних наукових досліджень.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової літератури та архівних даних, аналіз і синтез, індукція та дедукція, історичний та логічний методи.

Результати дослідження. Провідну роль в швидкому розвитку волейболу відіграв Володимир Блях – доктор медичних наук, професор. Його ще називають Батьком українського волейболу. Одним із послідовників професора став харків'янин Георгій Шелекетін, який поєднав у собі таланти гравця, ставши одним з перших заслужених майстрів спорту СРСР, тренера – отримав звання заслуженого тренера Радянського союзу, а також судді – звання судді міжнародної категорії. А також він був доцентом кафедри спортивних ігор та автором перших методичних і наукових видань волейбольної тематики.

В лютому 1926 року, Всеукраїнський спортивно-технічний комітет при Вищій раді фізичної культури України, затвердив єдині правила волейболу. З року в рік популярність зростала, а захоплення новою грою ширилося містами України – Києвом, Одесою, Дніпропетровськом, Полтавою, Миколаєвом, Херсоном. У 1927 році було організовано перші змагання (першість) України серед чоловіків за участю команд з різних регіонів республіки. А в 1929 році лише в першості Харкова взяли участь 144 волейбольні команди! Це надихало на подальші перемоги українську збірну у Всесоюзних і Всеукраїнських Спартакіадах. Справжнім тріумфом був виступ збірних команд України у 1956 р. на I Спартакіаді народів СРСР – золоті медалі вибороли чоловіки.

Розвиток волейболу дозволив вже на Олімпійських іграх 1964 року харків'янам Юрію Венгеровському, Юрія Пояркову, одесит Едуарду Сибірякову у складі радянської команди здобути золоті медалі. Через чотири роки семеро українських волейболістів (Василіус Матушевас, Юрій Поярков, Володимир Беляєв, Євген Лапинський, Віктор Михальчук, Володимир Іванов, Борис Терещук) зійшли на найвищу сходинку п'єдесталу. Усього ж Україна має 14 олімпійських чемпіонів, 11 чемпіонів світу, 27 переможців європейських форумів.

Серед найкращих українських волейболістів, переможців та призерів Олімпійських Ігор, чемпіонів світу та Європи потрібно назвати: чоловіки – Беляєв В., Венгеровський Ю., Воронков П., Гордієнко О., Дилленбург А., Закржевський А., Запорожець О., Іванов В., Коров'янський Ю., Кривов В., Кузнецов А., Лапинський Є., Лашонов Ф., Люгайло С., Матушевас В., Михальчук В., Молібога О., Мондзолевський Г., Панченко Ю., Піменов М., Поярков Ю., Сибіряков Е., Смугільов О., Сорокалет О., Терещук Б., Унгурс Е., Федяєв С., Фомін Д., Шадчин О.; жінки – Горбенко Н., Горбатюк (Маліночка) І., Гурєєва Л., Іванова (Губка) Л., Козакова О., Мишак (Волошук) В., Назаренко (Кузіна) Є., Осадча Л., Ростова Г., Романова (Задорожня) Н., Рудовська (Тимофєєва) Л., Соколовська (Ахамінова) О., Черкасова Т., Шкурнова (Позднякова) О.

Висновки. Волейбол розпочав своє поширення в Україні на початку ХХ ст. Було створено перші спортивні команди, спортивні клуби, організувалися змагання. Багато українських спортсменів стали всесвітньо відомі, виступаючи в складі збірних команд на Олімпійських Ігор, чемпіонів світу та Європи.

СТАНОВЛЕННЯ АМАТОРСЬКОГО БАСКЕТБОЛУ В УКРАЇНІ

Жанна Сотник¹, Олег Сотник²

¹ Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука;

² Старший викладач Національного університету водного господарства та природокористування, sotnikoleg7@gmail.com

Вступ. З метою розвитку і популяризації баскетболу в Україні потрібно застосовувати різноманітні форми щодо залучення різних груп населення до занять цим видом спорту. Однією з таких форм організації і проведення змагань з баскетболу є створення аматорських ліг, які б вирішували завдання на обласному та всеукраїнському рівнях. А це в свою чергу, буде сприяти формуванню здорового способу життя, залучення всіх бажаючих до регулярних занять фізичною культурою і спортом, підвищення рухової активності та зміцнення здоров'я, пошуку талановитої молоді.

У процесі виконання роботи використовувалися наступні **методи дослідження**: метод системного аналізу, аналіз науково-методичної літератури і документів, метод порівняння і зіставлення, методи соціологічних досліджень.

Результати досліджень. Так як баскетбол був і є одним із популярних видів спорту в світі, зокрема, в Україні, це дало поштовх розвитку аматорського баскетболу і можливість багатьом спортсменам, які не претендували до команд збірних області, займатися улюбленим видом спорту, продемонструвати свою спортивну майстерність під час змагальної діяльності.

Слід зазначити, що аматорський баскетбол спочатку розвивався у регіонах і аматорські змагання проводилися в обласних центрах. Відповідальність за організацію і проведення змагань на той час взяли на себе обласні федерації з баскетболу.

Першими аматорськими змаганнями з баскетболу вважається відкритий Меморіал пам'яті А. Б. Табачника, започаткований Управлінням з питань фізичної культури і спорту Одеської облдержадміністрації та Одеської обласної федерації баскетболу у 1994 році. На регіональному рівні Асоціація баскетболу Західного регіону України проводить відкриті чемпіонати з 1997 року. Рівненська Аматорська Баскетбольна Ліга (АБЛ) розпочала свою діяльність у 2004 році під егідою Федерації баскетболу Рівненської області.

На сьогоднішній день майже в кожній області України проводять аматорські змагання з баскетболу, а саме Миколаївська баскетбольна ліга, Одеська баскетбольна ліга, Чемпіонат Львова, Чемпіонат Запоріжжя, Чемпіонат Черкас, Чемпіонат Чернігівської області, Чемпіонат Рівненської області, Чемпіонат міста Києва, Ліга героїв, Ліга Монстрів та інші.

З 2015 року загальне керівництво та проведення змагань Чемпіонату України серед аматорських команд (чоловіки і жінки) здійснюється Міністерством молоді та спорту України та Федерацією баскетболу України.

Висновки. 1. Однією з умов формування і становлення аматорського баскетболу є потреба задовольнити різні версти населення у руховій активності через змагальну діяльність улюбленим видом спорту та підвищення рівня фізичної підготовленості.

2. На відміну від проведення перших аматорських змагань з баскетболу на теперішній час характерна чітка організація безпосереднього їх проведення, вимоги до учасників, система і терміни на всеукраїнському рівні. Чемпіонат України серед аматорських команд (Аматорська Баскетбольна Ліга України) серед чоловічих та жіночих команд проводиться у три етапи. Перший етап – регіональні змагання, другий етап – півфінальний, третій етап – фінальний етап «Фінал Чотирьох».

Секція 5

Новітня історія та сучасні тенденції розвитку фізичної культури і спорту у країнах Європи

РУХЛИВІ ІГРИ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анатолій Вольчинський¹, Ярослав Смаль², Олександр Малімон³, Андрій Ковальчук⁴

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри здоров'я та фізичної культури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, vaj65@ukr.net;

² Асистент кафедри здоров'я та фізичної культури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, ysmal5665@gmail.com

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри здоров'я та фізичної культури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, malimon@ukr.net

⁴ Асистент кафедри здоров'я та фізичної культури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, kovalchuk2009@ukr.net

Вступ. Робота з фізичного виховання зі старшими дошкільниками являє собою комплекс оздоровчих, освітніх і виховних заходів, основу яких становить рухова діяльність. У системі фізкультурно-оздоровчої роботи дошкільних установ існують різні форми організації проведення рухливих ігор.

Мета дослідження – визначити вплив рухливих ігор на фізичний розвиток старших дошкільників.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел і нормативних документів із проблеми дослідження; психолого-педагогічні спостереження; педагогічний експеримент.

Результати роботи. Педагогічний експеримент проводився в дошкільному навчальному закладі № 11 м. Луцька з дітьми 5–6 років у процесі якого широко застосовувалися рухливі ігри та забави під час занять із фізичної культури на свіжому повітрі і самостійної ігрової діяльності дітей. При обстеженні дітей враховувалися морфологічні показники: довжина (зріст) та маса тіла, обсяг грудної клітки, а також деякі функціональні показники (частота дихання, частота пульсу). Дані антропометричних вимірювань, проведених до початку експерименту, свідчать, що рівень фізичного розвитку дітей експериментальних та контрольних груп суттєво не відрізняється. Зміни показників дітей обох груп після експерименту відбувались різними темпами. Збільшення всіх антропометричних даних у дошкільників експериментальної групи дещо перевищували результати контрольної. Найбільш суттєва різниця спостерігалась у показниках життєвої ємності легень, що збільшилась у хлопчиків експериментальної групи на 18 %, у дівчаток на 16 %, що в обох випадках на 8-10 % більше порівняно з однолітками контрольної групи. Маса тіла в 5-річних дітей експериментальної групи збільшилась у хлопчиків на 2,2 кг, у дівчаток – на 1,9 кг; у хлопчиків контрольної групи на 1,8 кг, у дівчаток – на 1,7 кг. У 6-річних дітей експериментальної групи маса тіла збільшилась: у хлопчиків на 2,3 кг, у дівчаток – на 2,1 кг; у контрольній групі відповідно на 2 кг і на 1,4 кг. Тобто діти експериментальної групи мали зріст показників дещо більший, ніж контрольної. В експериментальній групі хлопчики 5 років підросли на 5,5 см, а дівчатка – на 5,2 см, в контрольній групі ці показники нижчі: у хлопчиків – на 4,1 см, у дівчаток – на 2,5 см. 6-річні хлопчики в експериментальній групі підросли на 6,0 см, а дівчатка – на 5,0 см; у контрольній групі: хлопчики – на 3,2 см, дівчатка – на 2,4 см. Показники обсягу грудної клітки 5-річних дітей свідчать, що його збільшення становлять 2,6 см у хлопчиків та 2,4 см у дівчаток експериментальної групи. В контрольній групі цей зріст складає 1,3 см у хлопчиків та 1,0 см у дівчаток. У 6-річних дітей експериментальної групи показники зростання обсягу грудної клітки становлять 2,5 см у хлопчиків та 2,3 см у дівчаток; у контрольній групі це

збільшення складає 1,1 см у хлопчиків та 1,3 см у дівчаток. Отже, дані обстеження свідчать, що показники обсягу грудної клітки у дітей експериментальної групи більші, ніж аналогічні показники у дітей контрольної. Частота дихання у 92 % дітей експериментальної групи після проведення експерименту відповідала нормі. За даними Е. С. Вільчковського, нормою вважається. Простежувалося відрегульоване глибоке носове дихання, яке сприяє покращанню кровообігу та постачанню м'язових тканин поживними речовинами. За рахунок регулювання ритму дихання здійснюється природна вентиляція легенів.

Висновок. На основі проведеного аналізу зі всією очевидністю можна констатувати, що застосована нами система занять із використанням рухливих ігор позитивно вплинула на покращення фізичного розвитку дітей. Дані педагогічного експерименту яскраво підтверджують висновки Е. С. Вільчковського та інших науковців.

ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ ТРИКІНГУ ЯК ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ВИДУ СПОРТУ ТА АСПЕКТИ ЙОГО ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ

Тетяна Гнітецька¹, Лідія Завацька², Олександра Голуб³

¹ Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, gtv110@ukr.net;

² Кандидат педагогічних наук, професор Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, lidiyazavatska@ukr.net;

³ Магістр Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, lissandra3030@gmail.com

Вступ. Трикінг – це сучасний вид екстремальної фізкультурно-спортивної діяльності, який є синтезом елементів бойових мистецтв, акробатичних, каскадерських трюків та інших спортивних дисциплін для створення видовищного ефекту обертів в різних площинах, ударів ногами в стрибках з поворотами на 360, 720 і більше градусів. Термін «трикінг» (англ.) – загальноприйняте скорочення від повної назви дисципліни – *martialartstriking*, що в перекладі означає «трюки бойових мистецтв». Хоча трикінг асоціюють з вуличною акробатикою, з капоейрой, акрострітом, *eXtreme Martial Arts* та *Multi Level Moves*, однак це самостійний вид екстремального спорту, історія якого на території України вивчена недостатньо.

Мета дослідження – вивчити особливості зародження трикінгу як інноваційного виду екстремального спорту та дослідити історичні аспекти його виникнення і поширення на Україні, зокрема на Волині.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення літературних та інтернет джерел, опитування, облікування.

Результати досліджень. Встановлено, що зародження трикінгу відбулося у США у 60-х роках ХХ століття. Його рухову базу сформували екстремали Ерні Рейс (старший), Майкл Чатурантабут (Майк Чат), Даніель Стерлінг, Мет Еміг, Марк Канонізодота інші. Вагомий внесок у розвиток руху зробила популярна трикінг-команда «Loorkicks», заснована у 1999 році у Сан-Франциско. Досить активно розвивають цей рух «кікбоксерські» організації, зокрема, WKA, WAKO, WTKA, WPKA, WOF, які додають трикінг в свої програми для більшої видовищності. Найбільш відомі міжнародні сучасні трикінг-фестивалі це : RedBullThrowdown (збираються трикери з Франції, Нідерландії, Росії та ін.) Hooked – чемпіонат Європи та PacificJam (для професіоналів і любителів з Китаю, Кореї, Росії, тощо). Разом з тим, трикінг бурхливо розвивається не лише як стихійний і неформальний рух, а й як спорт. Змагання проводяться, як правило, у двох видах: батли (почергово демонструють комбінації) і фрістайл-форма (довільній формі складених трюків). До всесвітньовідомих спортсменів-трикерів відносять Реда Омузун, Вінген, Роджер Гомеса, Вів'єн Юлу, Макс Делпа, Кріс Афонсо, Веллу Саарела, Редьє Масіна, Трістан Бесомбеса, Сандро, Бейлі Пейна, Файкал Аклока, Нік Вейл, Дж. Гілберта, Роберт де Нірота ін.

Започаткування трикінгу на території України відносять до 2009 року й пов'язують з Всеукраїнським молодіжним об'єднанням «Асторун» (голова – Роман Конопацький, м. Біла Церква). Нині в Україні функціонує більше 10 команд трикерів, найвідоміші з них «VIATORES» (м. Львів, 2013 р.), «NationMotion» (м. Черкаси, 2014 р.), «ASTIR» (м. Рівне, 2012 р.), «WestFreeBro» (збірні міст,

2012 р.), трикінг-школи у містах Миколаєві, Києві, Харкові та ін. У Волинській області трикінг започатковано у 2010–2012 роках в середовищі трейсерів. У 2012 році у м. Луцьку створена спортивна організація «TWISTFRE ERUNF AMILY» (засновник – Дмитро Ткачук), мета якої – розвивати вуличні види спорту, у тому числі, трикінг. З 2015 р. організація проводить фестиваль «Opentraining».

Висновки. Трикінг відомий з 60-х років ХХ століття і є популярним у світі. В Україні спортивний трикінг започаткований у 2009 році і знаходиться у стані розвитку. Кількість трикерів високого класу в країні небагато.

СТАНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНИХ БАГАТОБОРСТВ В УКРАЇНІ

Олег Дикий

Старший викладач кафедри теорії і методики викладання шкільних предметів, методист із фізичної культури Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, olehdikiyu@ukr.net

Вступ. Спортивні багатоборства - це встановлені міжнародними або державними спортивними класифікаціями поєднання фізичних вправ в одному або декількох видах спорту. Багатоборства мають на меті виявлення різнобічних психофізичних якостей і рухових навичок спортсменів і фізкультурників. Багатоборства, що складаються з різних вправ, умовно поділяються на виконуваних з одного старту (наприклад, біатлон) і з різних стартів (лижне двоборство, сучасне п'ятиборство, бойове багатоборство та ін.). Особливу групу багатоборства складають багатоборства які сприяють росту не тільки спортивної майстерності, а й росту професійних навичок. Ці напрямки багатоборств отримали масовий розвиток з 70-х років ХХ століття, особлива увага при цьому приділялась багатоборствам які культувалися в Збройних Силах. На сучасному етапі в Україні культивуються такі розділи військово-спортивних багатоборств, як «бойове двоборство» та «військово-прикладне семиборство для допризовної молоді».

Методи дослідження: аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури й програмно-нормативних документів, інформаційних ресурсів мережі Інтернет.

Результати дослідження. В Україні військово-спортивні багатоборства розвиває та популяризує Громадська організація «Всеукраїнська Федерація військово-спортивних багатоборств», яка була створена 8 лютого 2000 року на базі Федерації військово-прикладного спорту Харківської області (zareєстрована 31.01.1997). 08.10.2010 року «Всеукраїнська Федерація військово-спортивних багатоборств» наказом № 3531 Міністерства України у справах молоді, сім'ї та спорту присвоєно статус «Національної». В подальшому статус «Національної» був продовжений згідно наказу Міністерства молоді та спорту України №2385 від 18.07.2014 року.

У 2005 році «Всеукраїнська Федерація військово-спортивних багатоборств» стала одним із засновників Міжнародного Союзу громадських організацій «Розвитку військово-спортивних багатоборств», яка з 2017 року має назву «Громадська спілка Міжнародна організація військово-спортивних багатоборств». Президентом «Всеукраїнської Федерації військово-спортивних багатоборств» та Міжнародної Спілки став Зайцев Сергій Васильович.

Саме Харків є центром розвитку військово-спортивних багатоборств не лише в Україні, а і в світі. На сучасному етапі військово-спортивні багатоборства культивуються в 22 регіонах України загальна кількість членів Федерації, не враховуючи військовослужбовців, понад 10000 юнаків та дорослих. За період існування Всеукраїнської Федерації військово-спортивних багатоборств було проведено 20 національних та 11 міжнародних змагань на яких 250 спортсменів виконали норматив МСУ, 28 норматив МСУМК.

Висновки. Отже, військово-спортивні багатоборства, це один з найбільш привабливих видів спорту як для молоді так і для представників Збройних Сил і Національної Гвардії, що викликають жвавий інтерес у багатьох молодих людей. Ці види спорту надають можливість не лише спортивного самовдосконалення, а й набуття необхідних військово-прикладних навичок як для допризовників. У процесі занять військово-прикладними видами спорту розвиваються фізичні, спеціальні, психічні якості (загальна, силова та швидкісна витривалість, швидкість у діях і швидкість рухових реакцій,

спритність, точність дій і рухова координація, стійкість уваги і здатність до її широкого розподілу і переключення, загальна психологічна і емоційно-вольова стійкість, сміливість, рішучість і впевненість у своїх силах, наполегливість, завзятість та цілеспрямованість) і військово-прикладні рухові навички. Також військово-спортивні багатоборства можуть стати основою патріотичного виховання молоді в нашій державі.

ВИТОКИ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО ВОЛЕЙБОЛУ

Надія Ковальчук¹, Любов Ужва², Олександр Швай³, Володимир Санюк⁴

¹ Доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, kovalhuk1175@gmail.com;

² Магістрант Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, oleks0463@ukr.net;

⁴ Старший викладач кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, kovalhuk1175@gmail.com

Вступ. На етапі сьогодення великий інтерес викликає звернення до минулого в історії спорту України, тому вивчення генези, особливого розвитку різних видів спорту стало об'єктом науки. В науковій літературі не висвітлено історію становлення та розвитку волейболу, зокрема жіночого на теренах України.

Мета – вивчити історію зародження та особливості розвитку жіночого волейболу в Україні.

Методи дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури й матеріалів Інтернет-мережі.

Результати роботи: офіційною датою зародження волейболу вважають 1895 р. У червні 1925 р. в журналі «Вестник фізкультури» з'явилася замітка С. Н. Павлова «Волейбол». В ній розповідалось про те, що в СРСР виникла невідома гра, яка, хоч і не така захоплююча як гандбол та баскетбол, але в неї почали грати в Москві минулої зими. В Україні у волейбол почали грати вперше у Харкові з жовтня 1925 р. Директор науково-дослідницького інституту фізичної культури В. А. Блях привіз із Москви правила гри, волейбольний м'яч і сітку, тому саме він став зачинателем українського волейболу. З року в рік популярність волейболу зростала. Велике значення для подальшого розвитку мало включення волейболу до програми змагань Всерадянської спартакіади 1928 р. На спартакіаді чоловіча та жіноча збірні команди УРСР були представлені лише збірними командами Харкова, як найсильніші в Україні. Жіноча команда УРСР у складі: М. Воробйової, А. Власової, А. Грудман, Н. Капустіної, В. Ніколаєвої, Л. Сторожниченко, З. Шевцової посіла друге місце. Після цієї спартакіади географія волейболу незмінно розширювалася. З 1938 р. чемпіонати СРСР проводилися серед клубних команд ДСТ та відомств. Важливим заходом, що зіграв велику роль у розвитку волейболу не лише в Харкові, а й в Україні, стало відкриття вищої школи тренерів при ДІФКу в 1934 р. В цілому, період 1925–1940 рр. був сприятливим у плані масового заняття населення волейболом. У 1943 р. до Києва прибув молодий випускник Державного центрального ордена Леніна інституту фізичної культури Михайло Піменов, з ім'ям якого пов'язані наступні десятиріччя українського волейболу. Справжнім тріумфом був виступ збірних команд УРСР у 1956 р. на I Спартакіаді народів СРСР, де золоті медалі вибороли чоловіки, а жіноча команда УРСР посіла друге місце. Готував команду харківський тренер Д. І. Хаджінов. Починаючи з 50-х рр. минулого століття чудові результати демонстрували українські клуби та збірні країни на всесоюзній міжнародній арені. Після розпаду СРСР жіноча збірна України дебютувала восени 1992 р. у відбірковому турнірі чемпіонату Європи. У стартовому матчі чемпіонату, що проходив 24 вересня 1993 р. в чеському Брно, вони з рахунком 3:0 обіграли майбутнього чемпіона – збірну Росії, потім здобули ще 4 перемоги і посіли перше місце в групі. Гра українських волейболісток не завжди була стабільною. В останні роки українські клуби та національна збірна команда України втратили свої позиції на міжнародному рівні. І однією з

об'єктивних обставин є недостатнє фінансування команд та відтік наших кращих гравців у престижні закордонні клуби. Разом з тим, система підготовки перспективних молодих спортсменів в українських клубах ще й сьогодні зберігає свій високий рівень. В Україні є певні успіхи у дитячих і молодіжних командах, які представляють нашу країну на міжнародних змаганнях. Тому є підстави вважати, що клубні команди та національна збірна мають можливість для підйому рівня українського волейболу. Станом на 22 серпня 2016 р. Україна займає 33-є місце у світовому рейтингу ФІВБ.

Висновки. В Україні вперше у волейбол почали грати у 1925 р. Із року в рік популярність гри зростала від центру до периферії країни. Збірна жіноча команда з волейболу у часи СРСР складалася із значної кількості українських волейболісток і часто була лідером на міжнародній спортивній арені. В роки незалежної України наші волейболістки втратили пріоритетне місце в світовому рейтингу ФІВБ. У зв'язку з цим необхідно привернути увагу та об'єднати зусилля державних органів управління освітою та спортом, меценатів, громадськості, клубів, тренерів і спортсменів для негайного вирішення проблем волейболу в Україні.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ФІТНЕСУ НА ВОЛИНІ

Венера Кренделєва

Старший викладач кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, ktfvfr@gmail.com

Вступ. Термін «фітнес», який виник в Америці, дуже швидко ввійшов в інтернаціональну спортивну лексику і став широко використовуватися в Україні. В нашій країні інтерес до занять з фітнесу припав на кінець 80-х років минулого століття та був пов'язаний з тим, що фізична підготовка та здоров'я стали розглядатися як основа особистого успіху, можливості бути красивим та благополучним. Оптимізувати прогноз розвитку в Україні фітнесу, дозволяє те, що на сучасному етапі він в повній мірі відповідає державній політиці у сфері фізичної культури, створення умов для задоволення потреб кожного громадянина в зміцненні свого здоров'я, виховання соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя та профілактику захворювань.

Методи дослідження: аналіз та моніторинг наукових та літературних джерел, інтерв'ю ведучих спеціалістів з фітнесу на Волині.

Результати дослідження. Становлення Волинської федерації аеробіки та фітнесу бере свій початок з 1989 році, в яку входили відділи районів області. Через рік легалізації федерації, відбулися перші відкриті змагання у Луцьку з аеробіки, в якому приймали участь представники шкіл, університетів різних областей України. Проводилися перші міжрегіональні семінари на чолі викладачів Волинського інституту (нині СНУ імені Лесі Українки), Кренделєва В.А. та Чеханюк Л.О. задля розвитку та впровадження фітнесу, для підготовки та підвищення кваліфікації майбутніх ведучих спеціалістів фітнес індустрії. Викладачі нашого вишу були першими засновниками асоціації фітнесу на Волині.

Збірна команда Волині, яка сформувалась на базі СНУ ім. Лесі Українки, у 2000 році приймала участь в першому чемпіонаті СНГ, що відбувся у місті Севастополі, де в п'ятьох номінаціях стали віце чемпіонами. П'ятий міжнародний фестиваль аеробіки, фітнесу та спортивних танців «Волинський пролісок» зібрав у Луцьку 31 березня 2012 року 26 команд зі всієї України та танцювальну групу з польських міст Хелм та Красностав.

Висновок. На сьогоднішньому етапі розвитку та становлення фітнесу на Волині іде в ногу з міжнародними стандартами викладання та впровадження фітнес індустрії. На базі компетенцій здобутих на всесоюзних базах Вищої школи гімнастики, де вперше були здобуті знання з аеробіки та шейпінгу, сприяли стартовий розвиток фітнесу на Волині. Президент та засновник Федерації аеробіки та фітнесу на Волині Кренделєва В. А. і нині сприяє розвитку та популяризації фітнесу в області, та підготовці ведучих спеціалістів у цій галузі.

SPORT NA WOŁYNIU W LATACH 1921–1939. ZARYS DZIEJÓW

Eligiusz Malolepszy¹, Teresa Drozdek-Malolepsza², Daniel Bakota³, Anatolii Tsos⁴

¹ Dr hab. prof. AJD, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, e.malolepszy@ajd.czyst.pl;

² Dr, adiunkt, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, t.drozdek-malolepsza@ajd.czyst.pl;

³ Dr, adiunkt, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, danbak@autograf.pl;

⁴ Prof dr hab., Wschodnioeuropejski Narodowy Uniwersytet im. Lesi Ukrainki w Łucku, tsos.anatol@gmail.com

Wstęp. Celem pracy jest przedstawienie zarysu dziejów sportu na Wołyniu (obszar województwa wołyńskiego okresu II Rzeczypospolitej) w latach 1921-1939. Województwo wołyńskie zostało utworzone w dniu 19 lutego 1921 r. Według stanu na dzień 1 kwietnia 1939 r. posiadało obszar 35754 km² oraz liczyło 2085600 ludności (stan na 9 grudnia 1931 r.). Ludność narodowości polskiej stanowiła 16,6 %, narodowości ukraińskiej – 68,4%, narodowości żydowskiej – 9,9%, ludność narodowości niemieckiej – 2,3 %, narodowości czeskiej – 1,5 %, narodowości rosyjskiej – 1,1 %, pozostałe narodowości – 0,2 %. Ludność miejska województwa stanowiła jedynie 13,3 % społeczeństwa. W skład województwa wchodziły następujące powiaty: dubieński, horohowski, kostopolski, kowelski, krzemieniecki, lubomelski, łucki, rówieński, sarnieński, włodzimierski i zdołbunowski. Powiat sarnieński przyłączono do województwa wołyńskiego (z województwa poleskiego) w grudniu 1930 r.

Metody i problemy badawcze. W zakresie przygotowania niniejszej pracy zostały wykorzystane następujące metody badawcze: analizy źródeł historycznych, syntezy oraz metoda porównawcza. Wysunięto następujące problemy badawcze:

Jak kształtował się sport na Wołyniu w latach 1921-1939?

Jakie uwarunkowania miały wpływ na rozwój sportu w województwie wołyńskim w latach 1921-1939?

Jakie kluby i towarzystwa prowadziły działalność sportową na Wołyniu w latach 1921-1939?

W zakresie badań źródłowych przeprowadzono kwerendę zasobów archiwalnych. Wykorzystano literaturę z uwzględnieniem problematyki przyczynków do dziejów wychowania fizycznego i sportu w województwie wołyńskim w latach 1921-1939.

Wyniki i wnioski. W latach 1921-1939 nastąpił rozwój sportu na Wołyniu. Nastąpił rozwój infrastruktury sportowej, jak również kształcenia kadr dla potrzeb wychowania fizycznego i sportu. Rozwojowi aktywności sportowej sprzyjały powstające na Wołyniu struktury sportu – w postaci okręgowych związków sportowych oraz działalność Wojewódzkiego, Miejskich i Powiatowych Komitetów Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego (po 1927 r.).

Znaczącą rolę w działalności sportowej odegrały kluby i towarzystwa sportowe, młodzieżowe i społeczne. Sport realizowany był przez poszczególne grupy narodowościowe zamieszkujące województwo wołyńskie.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

Микола Носко¹, Олександр Проніков², Наталія Терентьєва³

¹ Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка;

² Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка;

³ Доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, natatereentyeva@gmail.com

Вступ. Безперервність професійної педагогічної освіти, посилення її випереджальної функції, адаптація освітніх програм до запитів і пізнавальних можливостей студентів / слухачів / курсантів

визначає розвивальний характер освітньої діяльності. Традиційна система методичної підготовки педагогічних кадрів, спрямована на вивчення готових розробок і методичних рекомендацій, не відповідає сучасним темпам змін у закладах освіти.

Методи дослідження: комплекс історико-педагогічних та науково-теоретичних методів.

Результати досліджень. Система методичної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури, яка склалася за останні шістьдесят років у педагогічних ВНЗ, не відповідає реальним потребам їх методичної діяльності в рішенні практичних задач. Усе це спричиняє низку протиріч, зокрема між: теоретичною спрямованістю підготовки майбутніх вчителів націленої на оволодіння великими обсягами навчальної інформації, і гнучкою, поліфункціональною системою професійної діяльності вчителя; постійно зростаючою значущістю різнобічного удосконалення діяльності вчителів у загально-освітній школі і вузько спеціалізованим змістом методичної підготовки майбутніх вчителів у педагогічному ВНЗ; вимогами цілісного, системного підходу в розробці й використанні методик, технологій навчання і роздробленістю методичних знань у предметних методиках, освоєваних майбутніми вчителями в процесі навчання на факультетах фізичного виховання. У практиці роботи вчителів фізичної культури рівень методичної підготовки є одним з найважливіших показників їхньої професійно-педагогічної майстерності, ознакою якості професійної діяльності. На жаль, зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури мало оновився, програми і навчальні плани містять ті самі розділи, що й в попередні роки, а розвиток та удосконалення підготовки відбувається переважно через введення нових тем, навчальних дисциплін, додаткових / факультативних курсів та спеціалізованих семінарів.

Аналіз нормативної документації, що регламентує діяльність ВНЗ та узагальнення підходів представлених у роботах українських вчених дозволяє нам визначити етапи вдосконалення теоретичної і методичної підготовки як складової професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: Оновлення навчальних планів зі спеціальності відповідно до рівня підготовки; Розроблення нових навчальних програм з методичних дисциплін; Структурування змісту дисциплін методичної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури; Удосконалення організації оволодіння студентами теоретичними та методичними знаннями та вміннями в освітньому процесі педагогічних ВНЗ.

Висновки. Аналіз діяльності педагогічних ВНЗ України свідчить про наявність суперечностей між вимогами сьогодення до підготовки учителя та її рівнем у педагогічному ВНЗ. Серед типових суперечностей, притаманних процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури, виокремлюємо такі: між обсягом наукової інформації, отриманої за допомогою сучасних інформаційних технологій та інтернету, й умовами для її застосування в освітньому процесі вищих закладів освіти; системою підготовки з фізичного виховання, яка орієнтована на конкретний вид спорту, та широким діапазоном реалізації випускниками вищих навчальних закладів своїх професійних можливостей; потребами сучасної школи щодо забезпечення учителями з відповідною освітою та недостатньою розробкою теоретичних та методичних аспектів її реалізації.

ІСТОРИКО-СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПЛАВАННЯ НА ХЕРСОНЩИНІ

Ольга Ображей

Аспірантка Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, obrik102119@ukr.net

Вступ. Дослідження історико-соціальних аспектів розвитку плавання на Херсонщині є важливою проблемою. Саме аналіз цих питань дозволяє орієнтуватися в особливостях нинішнього спортивно-фізкультурного руху, тенденції, шляхи і перспективи його розвитку. Одне з найактуальніших завдань на сьогоднішній день – масове навчання дітей плаванню, формування життєво необхідного досвіду, можливість проводити цілорічні оздоровчі заняття в рамках освітніх установ: дитячих садків, шкіл, вузів, літніх оздоровчих таборів.

Мета дослідження – дослідити сучасний стан розвитку плавання на Херсонщині.

Результати дослідження. Історія плавання налічує багато століть, упродовж яких урізноманітнювалися його форми, методи та засоби, а також змінювалися роль та значення цього виду людської

діяльності в суспільстві. Аналіз матеріально технічного забезпечення та розвитку плавання дав змогу визначити проблему відсутності спеціально обладнаних спортивних басейнів у місті Херсоні. З метою поліпшення стану матеріально-технічної бази у місті Херсоні у 1973 році було заплановано будівництво басейну на базі комплексу «Петровець». На сьогоднішній день споруда потребує капітального ремонту. У колишні радянські часи 1975 р. до 1989 р. у місті Херсоні існував дитячий плавальний басейн закритого типу «Золота рибка». За час існування басейну біля 9 тисяч юних херсонців оволоділи навичками плавання. За адресою вул. Перекопська, 4 був побудований 50 – метровий олімпійський басейн «Динамо» з вишками для стрибків. Нажаль басейн не працює з технічних причин. У Херсонській ЗОШ №46 функціонував свій плавальний басейн, але за відсутністю фінансування він не експлуатується. Понад 20 років у ДЮСШ №6 здійснюється програма з навчання плаванню дітей. За цей час біля 15 тисяч юних херсонців оволоділи навичками плавання. Вихованкою цієї школи є Єлизавета Мерешко яка у 2016 році стала чемпіонкою та призеркою Літніх Параолімпійських ігор в Ріо-де-Жанейро. Деякою мірою проблему у недостатньому рівні забезпечення та незадовільно стану наявної матеріально-технічної бази вирішують нестандартно обладнані басейни - фітнес центру «Алькор», «Premier», торгового центру «Фабрика». Такий стан матеріально-технічної бази у місті Херсоні привертає увагу громадських діячів та спортсменів. З метою поліпшення проблеми навчання плаванню дітей у місті Херсоні була відкрита «Школа плавання» за підтримки Дениса Силантьєва, яка працювала протягом 3 років 2015 по 2017 рік на міському пляжі в Гідропарку яку відвідали більше 5 100 дітей. Вивчення існуючого стану початкового навчання плаванню показало необхідність удосконалення системи навчання плаванню на відкритих водоймах та нестандартно обладнаних басейнах.

Висновки. Сучасний стан розвитку плавання на Херсонщині характеризується недостатнім рівнем забезпечення та незадовільним станом наявної матеріально-технічної бази. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці та впровадженні методики прискореного навчання плаванню дітей у літніх оздоровчих таборах в умовах відкритих водойм.

POPULARYZOWANIE AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ WŚRÓD MŁODZIEŻY W OKRESIE PRL NA PRZYKŁADZIE «TYGODNIA KULTURY FIZYCZNEJ»

Barbara Pędraszewska-Soltys

Dr, Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie, bpedraszewska73@wp.pl

W okresie PRL powszechne były hasła nawołujące do uprawiania kultury fizycznej. Sport stanowił znaczący nośnik propagandowy dla władzy komunistycznej. Natomiast tzw. „umasowienie sportu», miało za celu popularyzowanie aktywności fizycznej wśród całego społeczeństwa, a także znajdowanie talentów w tej dziedzinie. W związku z tym stosowano różne działania, między innymi organizowano wielkie imprezy o charakterze współzawodnictwa sportowego.

Zasadniczą formą stosowaną w upowszechnianiu aktywności fizycznej wśród młodzieży były zawody odbywające się pod nazwą: «Tydzień Kultury Fizycznej». Celem szeregu inicjatyw, realizowanych w ramach tego wydarzenia było upowszechnianie różnorodnych form zabawowych i rekreacyjno-sportowych oraz zaangażowanie młodzieży do aktywnego udziału w nich. Impreza ta miała ogólnopolski charakter, a jej inauguracja odbywała się zazwyczaj w pierwszym tygodniu czerwca. Obejmowała swoim zasięgiem szkoły, zakłady pracy, organizacje młodzieżowe w miastach, dzielnicach, osiedlach. Wiodące zadanie upowszechniania masowej kultury fizycznej odbywało się poprzez organizowanie różnorodnych imprez i zawodów o charakterze sportowo-rekreacyjnym, a także tych o charakterze sportowo-widowiskowym: pokazów gimnastycznych i tanecznych, imprez kulturalno-rozrywkowych. Istotne było także zastosowanie wizualnych form obrazujących rozwój i stan posiadania k-f, a także spotkań z czołowymi teoretykami i działaczami sportu, znanymi sportowcami. W ramach tego wydarzenia organizowano: turnieje w grach zespołowych, zawody i wieloboje w sportach indywidualnych: 1-a, strzelectwo, kolarstwo, kajakarstwo, pływanie, tenis, sporty motorowe, kulturystyka, wyścigi na wrotkach; sporty świetlicowe: tenis stołowy, brydż, szachy, kręgle. Inną część stanowiły gry i zabawy ruchowe, konkursy tańca, muzyki i śpiewu; imprezy sportowo-turystyczne: wycieczki

rowerowe, kajakowe, żeglarskie, zgadywanki terenowe, marsze na orientację. Dużą atrakcją становили покази в різних дисциплінах: judo, дзвігання ciężarów, jeździectwo.

W programie Tygodnia K-F» należało także przewidzieć imprezy o charakterze ogólnokrajowym wynikające z kalendarza na dany rok. Należały do nich: Święto Sportu Szkolnego, spartakiady zakładów pracy, igrzyska szkolne, finały olimpiad szkół przy- i międzyzakładowych, festyny ludowe, powszechne zdobywanie odznak masowych i specjalistycznych.

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ КІКБОКСИНГУ В УКРАЇНІ

Юлія Хильчук

Аспірантка кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, julia.khylchuk@gmail.com

Вступ. Кікбоксинг – це вид спортивного єдиноборства, що поєднує в собі техніку роботи руками, узяту з боксу і техніку роботи ногами зі східного єдиноборства карате. Кікбоксинг зародився в США на початку 70-х років ХХ століття. За цей короткий час цей вид спорту набув широкого розвитку, що вимагає досліджень основних тенденцій його розвитку.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та архівних матеріалів.

Результати дослідження. В 1991 році збірна колишнього Радянського Союзу, на чемпіонаті світу в м. Парижі виборола перше командне місце, а кияни: Віталій Кличко, Олексій Нечаєв, Віктор Дорошенко стали чемпіонами світу. В 1993 році громадська організація «Федерація кікбоксингу України» зареєстрована Міністерством юстиції України, президентом федерації обраний Орел Павло Опанасович. В цьому ж році в м. Будапешті, збірна України вперше під Державним прапором посіла перше командне місце, а українські спортсмени здобули 2 золоті, 2 срібні та 6 бронзових нагород. В 1994 році Національна збірна України на чемпіонаті Європи в м. Гельсінкі (Фінляндія) завоювала 2 золоті та 5 бронзових нагород.

За великий вклад в розвиток кікбоксингу в світі та високі досягнення українських спортсменів, в 1995 році Україні було надано право провести 10-й чемпіонат світу. Він відбувся у Палаці спорту м. Києва з рекордною на той час кількістю учасників – понад 30 країн та 475 спортсменів. Національна збірна України посіла перше командне місце. Золоті медалі вибороли: Олена Твердохліб (м. Київ), Віталій Кличко (м. Київ), Олег Зінов'єв (м. Донецьк). Крім цього, збірна команда здобула 4 срібні та 9 бронзових нагород.

Україні було надане право проведення Чемпіонату Європи з кікбоксингу 1998 року. Столиця України прийняла гостей Європейського чемпіонату, які прибули із 34 країн Європи. Наша збірна виборола 4 золоті, 6 срібних і 5 бронзових нагород. У 2000 році в м. Феодосія (АРК) успішно виступила збірна команда України на першості серед юніорів.

Вперше в історії розвитку кікбоксингу в світі у 2007 році в м. Києві пройшли Перші Європейські Ігри з не олімпійських видів спорту, на котрих команда України з кікбоксингу виборола перше командне місце. 2010 року в м. Пекіні (Китай) було проведено Перші Всесвітні ігри з єдиноборств, в які включено і кікбоксинг. Для участі у Перших Всесвітніх Іграх з єдиноборств українські спортсмени-кікбоксери: Катерина Соловей, Костянтин Деморецький, Микола Особський, Ігор Приходько здобули чотири ліцензії на чемпіонаті світу, який відбувся в 2009 році, м. Ліньяно Саббіадоро (Італія). 2011 року національна збірна взяла участь у двох етапах чемпіонату світу, який відбувся у Македонії та Ірландії, де команда здобула 4 золоті, 8 срібних і 6 бронзових нагород.

Протягом своєї діяльності федерацією кікбоксингу України «ВАКО» підготовлено понад: 400 Майстрів спорту України, 100 Майстрів спорту України міжнародного класу, 32 Заслужених майстрів спорту України, 47 Заслужених тренерів України з кікбоксингу, 21 суддю Міжнародної категорії, 22 судді Національної категорії.

Висновки. Кікбоксинг постійно розвивається та вдосконалюється, різноманіття та видовищність цього виду спорту з кожним роком приваблює все більше нових прихильників у всьому світі та в Україні. Тому необхідне створення ефективної науково-методичної бази для вивчення техніки та методики кікбоксингу.

ІСТОРИЧНІ ЗМІНИ ПРІОРИТЕТІВ У ЙОЗІ

Сергій Цимбалюк

Аспірант кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, TsymbaliukS@ukr.net

Вступ. Система йоги в останні десятиліття набула дуже великого поширення. Локальна духовно-містична система, що розвинулася на просторах Індії, Непалу та Тибету, завдяки своїй універсальності та ефективності розповсюдилася по всьому світу. Однак, разом з набуттям масовості змінилися пріоритети і цілі використання йоги й загалом розуміння всієї системи. Від ідеї поєднання зі світовим Абсолютом через досконале тіло та свідомість перейшли до конкретних, буденних цілей – корекції ваги тіла, покращення здоров'я, виправлення осанки, профілактики захворювань, тощо.

Методи дослідження включають аналіз і порівняння результатів наукових досліджень історичного розвитку оздоровчої системи йоги та визначення основних закономірностей цих змін.

Результати дослідження. Історія йоги бере свої витoki з давніх часів розвитку індійської цивілізації, свідченням чого є археологічні знахідки періоду близько 2 тис. років до н.е. із зображенням людей у медитативних позах. Засобами оздоровчої і на той час значною мірою релігійно-філософської системи йоги є фізичні вправи «асани», дихальні вправи «пранаяма» та медитативні практики. У їх поєднанні йога намагається досягти рівноваги між духовною, фізичною і психологічною сторонами життя людини.

З проведеного нами дослідження ключових індійських трактатів по йозі слідує, що до початку ХХ століття, більше уваги в йозі приділялось духовним практикам, а найбагатший на описи асан (фізичних вправ) індуський середньовічний трактат «Гхеранда самхіта» описує всього 32 асани, коли в сучасній йогічній літературі разом з варіаціями нараховується близько 1300. Новітні джерела інформації показали, що йога увібрала в себе не тільки традиційні оздоровчі практики Стародавніх Індії, Непалу та Тибету, а й передові світові технології у галузі оздоровчих систем та спорту початку ХХ століття, популярних у тогочасній колоніальній Індії.

Ключовою фігурою у зміні пріоритетів і популяризації йоги став Шрі Тірумалай Крішнамачарья, який першим почав використовувати велику кількість асан у практиці та навчанні своїх учнів, увів в практику динамічний режим виконання асан, звернув увагу на терапевтичну їх направленість, став долучати до практики йоги жінок та використовувати допоміжне знаряддя для занять.

Зміна спрямованості йоги була обумовлена рядом об'єктивних законів та закономірностей. На основі проведеного дослідження наукових праць різних вчених, аналізу їх думок щодо розвитку культури здоров'я вважаємо, що основними закономірностями, які визначали тенденції розвитку йоги, її широкої популяризації та зміни пріоритетів у цілях є зміна суспільних потреб людини, обумовленість їх економічним і соціально-політичним укладом суспільства, постійне перетворення масової фізичної культури у її всенародність. За мірою прогресивного розвитку суспільства тенденції взаємопроникнення, взаємодії з іншими видами культури (матеріальної, духовної, художньої і т. д.) та в межах культури з компонентами соціальної системи (матеріальним виробництвом, духовним виробництвом, суспільних відносин та ін.) і міжнаціональними системами внесли специфічне забарвлення до цієї оздоровчої системи, що практикується у різних країнах світу. Необхідність врахування національних особливостей і закономірностей педагогічного процесу фізичного виховання стало причиною подальшого розвитку та появи нових форм йоги.

Висновки. Зміна суспільних потреб та прогресивний розвиток суспільства обумовлює виникнення, розвиток і зміну історичних типів оздоровчої системи йоги, що відповідають сучасним суспільно-економічним формаціям.

ГЕНЕЗИС І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІГОР

Юрій Цюпак¹, Георгій Гац², Ігор Бичук³

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, tsjupak.jurij@eenu.edu.ua

² Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, gats.georgiy@eenu.edu.ua

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, bichuk.igor@eenu.edu.ua

Вступ. Система освіти передбачає використання народних рухливих ігор, які мають велике оздоровче, освітнє і виховне значення.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової та етнографічної літератури, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

Результати дослідження. Ігри мають велику історію і тісно поєднуються із національними обрядами та звичаями. Тому використовують термін «народна гра», що передбачає ігрову діяльність людини відповідно до національних традицій народу. Давні ігри були складовою частиною магічного ритуалу, що мав на меті вплинути на явища природи і забезпечити собі достаток і благополуччя.

Результати дослідження дозволили розробити класифікацію українських народних ігор відповідно до пір року і календарних свят. Ігрова діяльність відволікала людей від повсякденного життя, створюючи атмосферу піднесеності, радості і добра. Характерною особливістю ігор є комічний елемент, що надав їм особливого змісту. З часом обрядові дійства наших предків втратили своє ритуальне значення і від них лишилися лише молодіжні та дитячі забави.

У змісті і назвах ігор висвітлюється особливість праці людей («Коваль», «Печу, печу хлібчик») тощо. Як правило, хлопчики наслідують працю чоловіків, а дівчатка – жінок. Такі забави були хорошою школою для майбутнього самостійного життя. Велику групу склали ігри, в яких відображається поведінка та вдача різноманітних звірів і птахів («Ворона», «Гуси», «Перепілочка», «Зайчик», «Коза»). Частина народних ігор та забав має своє походження від старовинної зброї та військового обладнання, що були колись вірними супутниками слов'янських племен («Праща», «Швигалка», «Лук», «Самостріл»). Велика кількість ігор створена народом спеціально для цілеспрямованого фізичного розвитку дітей.

Народні ігри класифікують на різноманітні групи: дидактичні, рухливі з обмеженим мовленнєвим текстом, рухливі хорові ігри; ігри історичної спрямованості; ігри з відображенням трудових процесів; спонтанні й сюжетні ігри; ігри для розвитку фізичних якостей тощо.

Зміст гри повинен відповідати віковим особливостям фізичного і психофізичного розвитку дітей. Поступово від простих ігор потрібно переходити до більш складних, підвищувати вимоги до швидкості та координації рухів. Для дітей старшого шкільного віку рекомендуються ігри з короткочасним силовим напруженням («Перетяжка», «Хвостач», «Вежа»), точними і швидкими рухами («Гилка складна», «Ходулі»).

Висновки. Протягом річного циклу календарних свят діти та молодь виконували різноманітні рухливі ігри та забави. Переважна більшість з них наслідували життя і працю дорослої людини. Народні ігри мають значний освітній і виховний потенціал, що обумовлює їх використання в навчальному процесі.

Секція 6

Тенденції розвитку фізичної культури і спорту в Європі XIX–XX ст.

КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ФУНКЦІОНАЛЬНО-РЕЗЕРВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Андрій Андрес¹, Іванна Боднар²

¹ Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фізичного виховання Національного університету «Львівська політехніка», andres-a@ukr.net;

² Доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, завідувач кафедри теорії і методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури ім. Івана Боберського, ivannabodnar@ukr.net

Вступ. Інклюзивна (інтегративна) освіта поволі впроваджується у навчальні заклади України. Наявні наукові дані не дозволяють сформулювати модель управління процесом фізичного виховання, що забезпечила б доступність якісної освіти для осіб з різними функціонально-резервними можливостями. Тому не зважаючи на світові тенденції активного поширення інклюзивної та інтегративної освіти, фізичне виховання в Україні залишається сегрегативним.

Методи дослідження: узагальнення даних літератури, системний аналіз, опитування; педагогічні: тестування, констатувальний експеримент; медико-біологічні методи, методи математичної статистики.

Результати дослідження. Нами з'ясовано, що студенти з низькими і нижчими від середнього рівнями функціонально-резервних можливостей суттєво ($p < 0,05-0,001$) відрізняються за низкою соціопсихологічних показників: вони частіше переглядають телепередачі, рідше прогулюються пішки й займаються спортом, менше сплять. Серед студентів із відхиленнями у стані здоров'я спостерігається вища ймовірність куріння і вживання алкогольних напоїв, а також більш ранній початок куріння та вживання алкоголю, що підтверджує їх схильність до ризикованої поведінки та свідчить про знецінення базових екзистенційних цінностей, домінування біологічних потреб, таких як потреби в стимуляції псих-активними речовинами. Їхнє ставлення до фізичного виховання відрізняється суттєво меншим ($p < 0,05-0,001$) бажанням складати нормативи фізичної підготовленості й мати диференційовану оцінку з фізичного виховання, а також меншою кількістю бажаних занять фізичного виховання на тиждень.

У фізичному розвитку достовірні ($p < 0,05-0,001$) розбіжності між студентами з різними рівнями функціонально-резервних можливостей спостерігали за показниками маси тіла, ЖСЛ, сили кисті, низки індексів, величиною індексу соматичного здоров'я, за показниками функціонального стану та його складових (рівня адаптації організму, вегетативної та центральної регуляції, психоемоційного стану). Узагальнення отриманих нами емпіричних даних, а також даних спеціальної літератури, застосування системного аналізу дало змогу розробити структуру і зміст концепції управління інтегративним фізичним вихованням студентів з різними рівнями здоров'я.

Висновки. Результати наших досліджень доповнили дані інших фахівців про особливості осіб з відхиленнями у стані здоров'я. Було встановлено, що студенти з низьким і нижчим від середнього рівнями функціонально-резервних можливостей відрізняються, іноді – суттєво, за низкою показників фізичного розвитку, психічного стану, фізичної підготовленості, рухової активності від колег з вищими функціональними резервами. Вони утворюють групу підвищеного ризику суттєвого погіршення здоров'я, тому потребують підвищеної уваги батьків, педагогів, медичних працівників. Отримані дані дали можливість обґрунтувати зміст та основи управління процесом фізичного виховання осіб з різними можливостями в умовах єдиного процесу навчання. Розроблена нами концепція управління інтегративним фізичним вихованням у ВУЗах розкриває ідеологічні, аксіологічні та гносеологічно-методичні засади, мету, завдання та умови реалізації цих завдань. Вона містить обґрунтовані засоби й форми інтегративного фізичного виховання студентів з різними рівнями здоров'я, зміст його напрямів: здоров'язбережувального, здоров'яформувального, здоров'явідновлювального та адаптивного.

SPORT W POWIECIE MYSZKOWSKIM W LATACH 1956-1975

Daniel Bakota

Dr, adiunkt, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, danbak@autograf.pl

Celem pracy jest ukazanie rozwoju sportu w powiecie myszkowskim. Cezury czasowe obejmują lata 1956–1975. Cezurę początkową stanowi 1956 r. – na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 listopada 1955 r. w województwie stalinogrodzkim utworzono powiat myszkowski. Z kolei końcową cezurę wyznacza 1975 r. – na mocy Ustawy Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 28 maja 1975 r. o reformie administracyjnej kraju utworzono 49 województw, w miejsce dotychczasowych 17. W związku z powyższym od 1 czerwca 1975 r. zaczął obowiązywać dwustopniowy podział administracyjny (województwa i gminy).

Przy pisaniu niniejszej pracy; podstawową metodą badawczą, którą wykorzystano; była analiza źródeł historycznych. Ponadto posłużono się metodą indukcyjną, dedukcyjną i statystyczną.

Aparatem wykonawczym Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Myszkowie były wydziały. Struktura wydziałów ulegała częstym przekształceniom. Za rozwój kultury fizycznej na terenie powiatu myszkowskiego odpowiadał powołany w 1956 r. Komitet Kultury Fizycznej, w miejsce którego w 1958 r. – w wyniku reorganizacji – powołano Sekretariat Kultury Fizycznej. Po 1958 r. nastąpiły kolejne zmiany. W 1960 r. przy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej utworzono Powiatowy Komitet Kultury Fizycznej, a 12 maja 1961 r. – Powiatowy Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki.

Na terenie powiatu myszkowskiego, biorąc pod uwagę omawiany okres, sport rozwijał się przede wszystkim w klubach działających przy zakładach pracy, jak również w klubach przynależących do Zrzeszenia Ludowe Zespoły Sportowe.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ УМОВИ ВВЕДЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ГІМНАЗІЇ СЛОБОЖАНЩИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Анастасія Бондар

Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри менеджменту фізичної культури Харківської державної академії фізичної культури, anastasiabond1@ukr.net

Вступ.Однією з вихідних умов реформування сучасної системи фізичного виховання є всебічне вивчення історико-культурної спадщини України, об'єктивна оцінка історичних реалій, виявлення прогресивних ідей, осмислення й усвідомлення надбань попередніх поколінь з питань фізичного виховання. Окремі аспекти теорії і практики фізичного виховання учнівської молоді другої половини ХІХ – початку ХХ ст. висвітлено в роботах Я. Боднара (2002), О. Вацеби (1992), В. Вербицького (2008), Е. Вільчковського, Б. Шияна, А. Цюся, В. Пасічника (2016), Р. Гаха (2010), Е. Дорошенка (2001), Р. Мозоли (1997), Є. Приступи (1996), однак досвід фізичного виховання у гімназіях Слобожанщини дотепер залишається практично не вивченим, що й обумовило вибір теми дослідження.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та документів, порівняльно-історичний, структурно-системний, метод актуалізації.

Результати дослідження. З початку ХІХ ст. на Слобожанщині почала формуватися система середньої освіти. Першу Харківську гімназію було засновано у 1805 р. при Харківському університеті (1805). У 50-х рр. ХІХ ст. урядом було зроблено перші спроби ввести фізичне виховання у практику слобожанських гімназій (у зміст уроків гігієни). Починаючи з 90-х рр. ХІХ ст., уряд і місцева влада визнали необхідність фізичного виховання для збереження здоров'я гімназистів і урок гімнастики став обов'язковим предметом в усіх середніх навчальних закладах. Незважаючи на це, у багатьох гімназіях

Слобожанщини довгий час не були введені заняття фізичними вправами через відсутність необхідних умов. Відчувалася гостра нестача вчителів фізичного виховання, до проведення занять фізичними вправами залучалися військові, лікарі, класні наставники, які не мали фахової освіти. Курси з підготовки вчителів гімнастики при Управлінні Харківського навчального округу зробили свій перший випуск лише у 1914 р.

Однією з причин, через які фізичне виховання зазнало складності на шляху введення в практику гімназій досліджуваного періоду, було недостатнє матеріально-технічне забезпечення й фінансування. У другій половині XIX ст. держава практично не виділяла кошти для підтримки фізичного виховання в середніх навчальних закладах. Усі витрати покладалися на керівництво гімназій. Через брак фінансування перед керівниками гімназій виникали проблеми створення матеріально-технічної бази: затримувалися та зупинялися будівельні й ремонтні роботи у приміщеннях для занять гімнастикою і фізичними вправами; не оснащувалися спортивні споруди; відкладалася купівля необхідного обладнання та інвентарю. Нерідко гімназисти самі виробляли необхідний спортивний інвентар на уроках ручної праці. Проблему недостатнього фінансування також вирішували завдяки допомозі громадських організацій, приватних осіб (меценатів), батьків гімназистів.

Не менш актуально поставало питання про брак науково-методичного забезпечення фізичного виховання гімназистів: фактично у той час існувала лише програма з гімнастики для чоловічих навчальних закладів (1889) та інструкція до неї, спрямована на підготовку гармонійно розвинутої особистості, готової до подальшого життя та несення «військової повинності».

Висновки. Характерною рисою фізичного виховання учнів слобожанських гімназій досліджуваного періоду є нерівномірність введення різних форм фізичного виховання в навчально-виховний процес гімназій через відсутність у багатьох з них необхідних умов: кадрового, науково-методичного, матеріально-технічного, фінансового забезпечення.

ТРАДИЦІЇ ПЛАВАННЯ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ГАЛИЧИНИ ДО 1939 РОКУ

Stanisław Zaborniak¹, Богдан Мицкан², Тетяна Мицкан³

¹ Доктор габілітований з фізичної культури, професор, завідувач кафедри педагогіки та історії фізичної культури Жешувського університету, Республіка Польща, zaborniaks@wp.pl;

² Доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», bogomdan_21@ukr.net;

³ Кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», tania_mytskan@ukr.net

Вступ. Плавання в Україні – один з найдавніших видів спорту. Сприяли цьому відповідні природні умови: широка мережа річок, багато ставків і озер, мальовниче узбережжя Чорного і Азовського морів. З давніх часів, українці люблять плавати. Той, хто жив поруч з водою, вважав за необхідне навчитися плавати. Адже цей навик був тісно пов'язаний з добування їжі, рибальством та іншими господарськими проблемами (Буркот К. Н., 2008).

В XVI–XVIII століттях, плавання в Україні було надто популярне і використовувалося, як важливий військово-прикладний навик та санітарно-лікувальний засіб (Ляшенко А. М., Чайка О. В., 1998). Історія розвитку плавання в центральних і східних регіонах України належним чином висвітлена в роботі Ляшенко А.М. і співавт. (2005). Щодо розвитку плавання в Галичині, то досліджень цього плану не проводилося.

Мета даного дослідження передбачала виявлення особливостей розвитку плавання в Галичині в міжвоєнний період (20–30 роки XX ст.).

Методи дослідження. В роботі використаний теоретичний аналіз та вивчення архівних матеріалів Львова, Перемишля, Кракова, Тернополя та Івано-Франківська.

Результати досліджень. Встановлено, що в період знаходження Галичини в складі II Речі Посполитої (20–30 – ті роки XX століття) серед українців мали поширення не тільки волейбол, футбол, легка атлетика, лижний спорт, але й плавання.

Перші змагання з плавання в Галичині відбулися в червні 1923 року у Львові на природній водоймі. Як під час перших, так і наступних змагань з плавання плавці (Р. Шухевич, О. Припхан, О. Дуткевич, Валько, О. Дзьоба) змагалися у всіх видах плавання (вільний стиль, брас, батерфляй, естафетне плавання) і показували спортивні результати, які були в рівень з досягненнями спортсменів європейських країн. Становлення та розвиток плавання в Галичині тісно пов'язаний зі спортивними клубами «Карпатський Лещетарський Клуб», «Сокіл», «Черник», «Сокіл-Батько» в містах Львів, Станіславів, Тернопіль, Перемишль.

Висновок. Розвиток плавання серед української молоді Галичини почався після Першої світової війни. Перші секції плавання були створені на початку 20 - років ХХ століття в Перемишлі, Львові, Станіславові, Тернополі.

Під час змагань, які проводилися у відкритих природних водоймах спортсмени зі спортивних клубів «Карпатський Лещетарський Клуб», «Сокіл», «Черник», «Сокіл-Батько» змагалися на таких дистанціях: 50, 100, 200, 400 вільний стиль, 50, 100 м брас, 50, 100 м батерфляй та в естафетному плаванні 4x50 м (вільний стиль і різним).

STALINIZACJA SPORTU W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM (1949–1956)

Julian Jaroszewski

Dr, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie, Wydział Kultury Fizycznej i Ochrony Zdrowia, julius100@wp.pl

Wstęp. Pod koniec 1948 r. władza w Polsce przeszła w ręce komunistów. Monopartyjne rządy PZPR rozpoczęły bezkrytyczne przeszczepianie sowieckiego modelu państwa. Nowy model zarządzania sportem i wychowanie fizyczne wytyczyła uchwała Biura Politycznego KC PZPR z 28 września 1949 roku. Wzorowana na uchwałach partii komunistycznych Związku Radzieckiego zrywała z rodzimymi tradycjami ruchu sportowego. Podnosiła rangę polityczną i społeczną kultury fizycznej oraz formułowała program rozwoju. Włączenie kultury fizycznej do Narodowego Planu Gospodarczego zapewniało materialne podstawy. Realizację zadań powierzono Głównemu Komitetowi Kultury Fizycznej i terenowym komitetom.

Metody i problemy badawcze. W zakresie przygotowania publikacji zostały wykorzystane następujące metody badawcze: analizy źródeł historycznych, syntezy oraz metoda porównawcza. Wysunięto następujące problemy badawcze:

Jakie przebiegała realizacja uchwały Biura Politycznego KC PZPR z 28 września 1949 r. na terenie województwa łódzkiego?

Jak wprowadzane zmiany wpłynęły na rozwój kultury fizycznej?

W zakresie badań źródłowych przeprowadzono kwerendę zasobów archiwalnych oraz kwerendę łódzkiej prasy oraz wykorzystano literaturę z uwzględnieniem problematyki kultury fizycznej (1948-1956).

Wyniki i wnioski. W województwie łódzkim nadzór nad reorganizacją sportu spoczywał na Wojewódzkim Urzędzie Kultury Fizycznej, następnie Wojewódzkim Komitecie Kultury Fizycznej i Łódzki Komitet Kultury Fizycznej. Wprowadzanie nowego modelu zarządzania kulturą fizyczną napotykało utrudnienia, zauważalne były kłopoty lokalowe oraz kadrowe.

W wyniku wrześniowej uchwały likwidacji uległy związki sportowe, przekształcone w sekcje WKKF i ŁKKF. Kluby sportowe utraciły osobowość prawną i tradycyjne nazwy. Zaliczenie zadań z kultury fizycznej do planu 6-letniego umożliwiło zabezpieczenie środków finansowych na ich realizację oraz wytyczenie konkretnych zadań każdej jednostce organizacyjnej. Poziom kultury fizycznej wyznaczały: zasięg kultury fizycznej, imprezy masowe oraz odznaka «Sprawny do Pracy i Obrony». Faktyczny nadzór nad sprawami wychowania fizycznego i sportu sprawowały odpowiednie komitety partyjne. Do nich należała ostateczna akceptacja programów rozwoju i sprawozdań z działalności.

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО СОКІЛЬСТВА В ЕМІГРАЦІЇ

Олексій Лях-Породько¹, Богдан Мірошниченко²

¹ Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри історії та теорії олімпійського спорту Національного університету фізичного виховання та спорту України, sportsokol@ukr.net

² Магістрант кафедри історії та теорії олімпійського спорту Національного університету фізичного виховання та спорту України, bogdan.miroshnychenko@yandex.ru

Вступ. Український сокільський рух в еміграції став одним із об'єднуючих факторів українського народу. Ідеологія, збереження традицій, мови, культури, високий рівень організаційно-просвітницької, фізкультурно-спортивної діяльності стали запорукою визнання українського сокільства за кордоном міжнародною спільнотою.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, історико-логічний та хронологічний методи.

Результати дослідження. Вагомий внесок у становлення сокільського руху на різних континентах зробила українська діаспора. Насамперед значними центрами розвитку українського сокільства за кордоном були Чехословаччина, США, Канада, Аргентина, Бразилія, Німеччина, Франція, Швейцарія тощо. США – Філадельфія (1908), Нью-Йорк, Джерсі Сіті (1912), Клівленд (1912), Сіракузи, Баффало, Ватербури (1914), Янгстаун (1910), Вунсокет, Елізабет, Кембел (1910); Чехословаччина – Подєбради (1922), Прага (1924), Брно (1925), Пардубице (1932), Ржевниця (1934), Ліберець (1934), Модржани (1937), Пшібрам, Град Карловий, Валашке-Мезіржічі, Пршеров, Моравська Острава; Югославія – Великий Бечкарек; Аргентина – Буенос-Айрес (1931), Кордова (1931), Ляс-Тунас (1937), Ля Фальда; Бразилія – Сан-Паулу (1934); Китай – Шанхай (1934), Харбін (1934); Франція – Париж (1935); Німеччина – Бад-Верісгофен (1945), Фільсбібург (1945), Ельванген (1946); Швейцарія – Берн (1946); Австралія – Сідней (1961); Канада – Торонто, Гакстон.

Одним з найпершим за кордоном розпочало свою діяльність Братство святого Георгія та «Наддніпрянський Сокіл» у Філадельфії. У жовтні 1908 р. при кафедральній церкві кілька свідомих парафіян з ініціативи Їх Преосвященства Кира Сотера (світське ім'я Стефан Ортинський де Лабетц – перший єпископ Української Греко-Католицької Церкви у США) заснували сокільський осередок. Головою було одностайно обрано Кира Сотера.

Товариство «Сокіл» у Клівленді, яке розпочало свою діяльність у 1912 р., чи не найтриваліше активно функціонувало до середини 1970-х рр. XX ст. При товаристві діяли аматорський театральний та музичний кружок, а також чоловічий хор. Співпрацювало товариство з іншими відділами УНС, УРС, церквами тощо. Зібрання товариство «Сокіл» проводило в Українському Народному Домі.

Згуртованим та організаційним центром українського сокільського руху у 20-30-х рр. XX ст. стає Чехословаччина. Саме у цій країні був створений Союз українського сокільства за кордоном. Він об'єднав українські сокільські товариства Чехословаччини, Аргентини, Югославії, Франції тощо.

До плеяди активістів та прихильників сокільської ідеї належать Стапан Смаль-Стоцький, Іван Горбачевський, Дмитро Дорошенко, Олександр Колесса, Улас Самчук, Софія Русова, Михайло Омелянович-Павленко, Андрій Фовицький, Василь Волянський, Василь Прохода, Олекса Стефанович та багато інших відомих постатей.

Висновки. Отже, діяльність українського сокільського руху за кордоном була яскравим виразником єднання українців в еміграції їх гуртування навколо ідеї державотворення та виховання патріотично-свідомої нації у тісному взаємозв'язку із гімнастично-спортивним рухом та міжнародними геополітичними процесами.

PODSTAWY PRAWNE SPORTU SZKOLNEGO W POLSCE W LATACH 1947–1997–WYBRANE ASPEKTY

Aneta Rejman

Dr, adiunkt, Uniwersytet Rzeszowski, anetarejman13@wp.pl

Po prawie sześćoletniej, wyniszczającej Polskę II wojnie światowej, społeczeństwo polskie podjęło się odbudowy podstawowych, zniszczonych struktur państwowych. Głębokim przemianom politycznym poddano podstawowe struktury państwowe, w tym szkolnictwo i sport.

Krajowa Rada Narodowa problematyką wychowania fizycznego zajęła się już w 1945 roku. Na jej IX sesji przedstawiono wnioski dotyczące ochrony zdrowia i wychowania fizycznego. Były one o tyle na czasie, że już wcześniej Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej wprowadził dekrety: o utworzeniu urzędów i rad wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego oraz o powszechnym obowiązku wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Ukonstytuowanie się Sejmu na początku 1947 roku zaowocowało kolejnymi zmianami w strukturach organizacyjnych kultury fizycznej. Impulsem wprowadzającym istotne zmiany okazała się ustawa o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz organizacji spraw kultury fizycznej i sportu. W roku 1949 kolejna uchwała rozwiązała wszystkie dotychczasowe instytucje centralne kultury fizycznej powołując w ich miejsce Główny Komitet Kultury Fizycznej.

Celem niniejszego artykułu jest poruszenie tematyki związanej zuchwalonymi w tym okresie ustawami oraz wydanymi na ich podstawie rozporządzeniami, regulującymi całokształt spraw związanych z rozwojem szeroko pojmowanego sportu szkolnego w Polsce w latach 1947 do 1997 roku.

LEGAL BASIS OF SCHOOL SPORT IN POLAND IN THE YEARS 1947–1997 – SELECTED ASPECTS

Aneta Rejman,

Dr, adiunkt, Uniwersytet Rzeszowski, 35-959 Rzeszów, al. T. Rejtana 16 C adres e-mail: anetarejman13@wp.pl

After almost six years of a consumptive Poland, World War II, the Polish society began to rebuild the basic, destroyed structures of the country. Deep political transformations have undergone fundamental state structures, including education and sport.

The National Council was involved in issues of Physical Education was already involved in 1945. At its 9th session, proposals about protection of health and physical education were presented. They were at a time when the Temporary Government of National Unity had already introduced decrees: the creation of offices and boards of physical education and military adoption, and the universal obligation of physical education and military adoption.

The establishment of the Sejm in early 1947 resulted in further changes in organizational structures of physical culture. The Act on the Universal Obligation of Vocational Enrollment, Physical Education and Youth Adoption, and the Organization of Physical Culture and Sports, was the impetus for major changes. In 1949, another resolution dissolved all the hitherto centralized institutions of physical culture by appointing the Main Committee of Physical Culture in their place.

The aim of this article is to discuss issues related to the statutes adopted during that period and the ordinances which regulated all matters related to the development of widely understood school sport in Poland since 1947 to 1997.

**TERRA INCOGNITA? SPORT ANTYCZNY W HISTORIOGRAFII POLSKIEJ
(OD 1918 ROKU)****Dariusz Słapek***Dr hab., profesor, zakładHistoriiStarożytnej UMCS w Lublinie,slapekdariusz@gmail.com*

Niezwykle istotne dla każdej dyscypliny naukowej publikacje omawiające stan badań w zakresie dla niej właściwym z wielu powodów stanowią –obok trochę dziś niedocenianych bibliografii- koło zamachowe lub katalizator jej rozwoju. W zaskakująco licznych, biorąc pod uwagę relatywnie krótki okres uprawiania w Polsce historii sportu i wychowania fizycznego, publikacjach dotyczących tego zagadnienia daje się zauważyć łatwe do racjonalizowania tendencje. Oto polska historiografia niezwykle rzadko wykracza poza rodzime dzieje sportu i wychowania fizycznego, a dość wyraźną dla niej początkową cezurę chronologiczną zakreśla jeśli jeszcze nie wiek XVIII, to z pewnością XIX stulecie. Choć nie jest to wyłączną cechą polskiego piśmiennictwa naukowego, to sądzić można, że z wielu powodów (sport jedynie bywa narodowy, a – operując ogromnym skrótem – jego antyczne korzenie nobilitują go i uwznioślają) warto pokusić się o charakterystykę polskich studiów nad sportem antycznym. Te, mocno rozproszone i z tego powodu dalekie od możliwości wywołania wrażenia obfitości, doczekały się, jak dotąd, jedynie mocno już zdezaktualizowanej bibliografii.

Dynamiczny rozwój światowej historiografii (vide, uznane zespoły, «szkoły» i instytucje badawcze, specjalistyczne periodyki) ciągle obala wiele mitów narosłych, przynajmniej od II poł. XIX w., wokółdość instrumentalnie traktowanych greckich agonów i rzymskich widowisk. Wyraźnie odchodzi się od idealizacji helleńskiej agonistyki i znajduje coraz więcej argumentów za przydawaniem widowiskom rzymskim miana sportu (łagodząc niekiedy wydźwięk tego pozornego często dysonansu poprzez określenie «sport rzymski»). W jakimś zakresie stonowaniu ostrości tej opozycji służy także refleksja nad postrzeganiem rzymskich *ludi* w polskiej tradycji. Nie chodzi oto, że na ziemiach polskich miast ruin greckich gimnazjonów archeolodzy odnaleźli sporo gladiatorских artefaktów... Istota problemu tkwi w tym, że zafascynowana republikańskim Rzymem «łacińska» Rzeczpospolita (z innych jeszcze powodów także) rzadziej sięgała do autorów greckich, ważne dla zrozumienia istoty wychowania fizycznego (i edukacji) pojęcie areteczęsto zastępowała rzymskąvirtus, a Rzym jako najważniejszy od XV/XVI w. cel zagranicznych peregrynacji Polaków dawał szanse nie tylko obejrzenia Colosseum i Circus Maximus, ale i czynienia wobec tych symbolicznych budowli roztropnych komentarzy (nawet naśladownictwa rzymskich widowisk w postaci rodzimych venationes!). Dość liczne zresztą ślady rzymskich sentymentów zachowały się w dziełach polskich humanistów-antykwarystów.

Zmiany w tym zakresie przyniosła zrazu myśl oświeceniowa, potem wywołane wydarzeniami politycznymi I poł. XIX w. szeroko pojmowane odkrywanie Grecji, zawsze sięgające do tradycji greckiej europejskie szkoły gimnastyczne i wreszcie rodzący się w Europie ruch olimpijski. Z różną siłą czynniki te determinowały rozwój rodzimego piśmiennictwa/publicystyki, które proces rozwoju wych.fiz. i sportu pospołu legitymizowało i nobilitowało poszukując jego genezy w antyku. Nie będzie ryzykowne stwierdzenie, że autor bodaj każdej z tego typu publikacji nie omieszczał poczynić drobnego nawet nawiązania do greckiej tradycji. Oczywiście, nie czyniło to z nich prac naukowych, choć są dowody, że pierwsze poważne filologiczne studia dotyczące dość specyficznych form greckiej aktywności fizycznej powstały już w końcu XVIII w. (G.E. Groddeck). Istotne, że dydaktyka w szkolnictwie wyższym epoki zaborów nie pomijała ani greckich agonów, ani rzymskich widowisk (oraz translacji ważnych dla problemu źródeł antycznych). Zrazu owocowało to publicystyką naukową poświęconą wyłącznie wychowaniu fizycznemu w starożytności (zmultiplikowaną w l. 30. XX w. na łamach «Filomaty»), by w latach 20. przynieść pierwsze ważne syntetyczne prace (E. Piasecki, nieco potem R. Gostkowski), które nie były jednak efektem samodzielnych studiów, a raczej, odpowiadając na określone wówczas zapotrzebowanie, przybliżyły ówczesny stan badań nad kulturą fizyczną antyku. Za pierwszą stricte naukową pracę poświęconą «sportowi» w starożytności uznać należy dysertację doktorskąWł. Gordziejewaz 1936 r. Poświęconą *ludicircenses*.

Kazus związany ze szkolnictwem sportowym E. Piaseckiego i Gordziejewa, starożytnika z Uniwersytetu Warszawskiego (także związanego z UJ Gostkowskiego), stał się zapowiedzią wyraźnego zwłaszcza po II wojnie pluralizmu w badaniach naukowych nad wychowaniem fizycznym w starożytności. Nie jest to jednak jedynie dualizm polegający na funkcjonowaniu rzadko ze sobą współpracujących badaczy obu wspomnianych środowisk (historycy sportu versus historycy starożytności), ale też fenomen niezależnych od siebie (nieracjonalnie!) badań prowadzonych nie tylko przez reprezentantów dyscyplin naukowych ściśle

związanych z historią starożytną, np. archeologów czy filologów klasycznych, ale też choćby filozofów, socjologów, religioznawców, teologów, historyków idei, prawa rzymskiego, sztuki, antropologów kultury (wydaje się jednak, że ów pluralizm nie jest wyłącznym efektem heterogenicznego wymiaru greckich agonów i «sportu rzymskiego»). Diagnozie i ewaluacji efektów tej sytuacji oraz generalnie kondycji polskich «sportowych» badań nad antykiem poświęcona zostanie dalsza część wystąpienia opartego na analizie ok. 1400 publikacji pochodzących z okresu od końca XIX w. do chwili obecnej. Stanowić ma ona próbę odpowiedzi na szczególnie istotne w przypadku antyku pytanie, kto w istocie, dlaczego i w jaki sposób powinien eksplorować tytułową przestrzeń badawczą.

Секція 7

Генезис і розвиток сучасного олімпізму

ОЦІНКА КУЛЬТУРНО-ВИХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ ШКОЛЯРАМИ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Оксана Вацеба¹, Світлана Степанук², Віра Ткачук³, Марія Чемерис⁴

¹ Кандидат педагогічних наук, професор Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, ovaseba@ukr.net;

² Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Херсонського державного університету, svetlanastepanuk@mail.ru;

³ Кандидат педагогічних наук Івано-Франківського коледжу фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України, viratk@ukr.net;

⁴ Викладач Івано-Франківського коледжу фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України, chemerysmarusya@gmail.com.

Вступ. Фізичне виховання є важливою складовою освітнього процесу дітей та підлітків. У цьому сенсі значним надбанням залишаються ідеали та цінності олімпійського руху. Сучасні Олімпійські ігри – це школа освіти й виховання, способу життя та самоствердження, засіб національної ідентифікації та великої політики, арена культури, побуту, дозвілля.

Саме тому вважаємо, що узагальнене вивчення сприймання загальнокультурних цінностей олімпійського спорту школярами загальноосвітніх закладів сприятиме гармонійному розвитку особистості учнів, з однієї сторони, з іншої – покращенню національної системи олімпійської освіти.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, метод порівняльного аналізу, соціологічний метод (опитування: анкетування), методи математичної статистики.

Результати. Дослідження проводилися за анкетною, в якій міститься 28 питань, розроблена міжнародною науково-дослідницькою групою в рамках міжнародного проекту «Physical Fitness, Sporting Lifestyle and Olympic Ideals: Cross-Cultural Studies on Youth Sport in Europe». Анкетуванням охоплено загалом 470 школярів 12-ти та 15-ти річного віку загальноосвітніх шкіл м. Івано-Франківська. Результати проведеного нами анкетування дали змогу встановити, що загалом учні позитивно ставляться до одного з важливих принципів олімпійського спорту – «чесної гри». Цікавими виявилися для нас результати, які засвідчили, що 13,6 % 12-річних школярів могли б вживати заборонені препарати для здобуття золотої олімпійської нагороди. Більше чверті учнів вважають, що Ігри асоціюються з гордістю, чесністю, красою, популярністю, силою та моральними принципами. В меншій мірі респонденти повністю погодилися з тим, що Олімпійські ігри пов'язані з красою і тільки 10,5 % школярів вважали, що Олімпійські ігри є привабливими. Цікаво, що 15,1 % опитаних школярів погоджуються з тим, що Ігри пов'язані з аристократизмом та оптимізмом.

Не погоджуються школярі (від 7 % до 26,7 % опитаних учнів) з тим, що у Олімпійських іграх відображається краса (15,1 %), гордість (7,0 %), чесність (26,7 %), популярність (19,8 %), сила (10,5 %) та привабливість (4,7 %). З Олімпійськими іграми учні першочергово пов'язують такі явища, як мир (60,5 %), спілкування молоді (53,5%) та перемога (46,5%). В меншій мірі, на думку учнів, Ігри мають відношення до самоконтролю, доброзичливості, скромності. Результатами анкетування нами з'ясовано, що учні в меншій мірі погоджуються з тим, що Олімпійські ігри пов'язані із вживанням допінгу та комерціалізацію.

Висновки. Олімпійська освіта посідає важливу роль у процесі фізичного виховання школярів і має вагоме практичне значення. Використання олімпійської тематики значно розширює знання школярів про культурно-виховні можливості олімпізму, його гуманістичний потенціал, сприяє формуванню загальнолюдських цінностей, розвиває почуття взаємодопомоги, взаємоповаги, дружби,

втілює прагнення до гармонійного розвитку особистості. Засвоєння культурно-виховних ідеалів і цінностей олімпізму в навчально-виховному процесі позитивно й цілеспрямовано впливає на формування духовної, моральної, естетичної культури особистості дитини.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОЇ СПОРТИВНОЇ ХОДЬБИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Світлана Калитка¹, Лариса Шахліна Ян-Генріхівна², Надія Боровська³

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, *sv-kalitka@ukr.net*;

² Доктор медичних наук, професор Національного університету фізичного виховання і спорту України, *sportmedkaf@yandex.ua*

³ Інструктор-спортсмен штатної збірної команди України з легкої атлетики, *borovsky_gena@ukr.net*

Вступ. У Древній Греції на Олімпійських іграх приймали участь тільки чоловіки. Однак у Іграх II Олімпіади, яка відбулася у Парижі в 1900 році, вже приймали участь 22 жінки. Сучасні Олімпійські ігри неможливо представити без участі жінок, які підкоряють нові види спорту, що раніше належали тільки чоловікам.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та документальних матеріалів.

Результати дослідження. Спортивна ходьба є одним з видів «королеви спорту» – легкої атлетики. Історія спортивної ходьби невелика в порівнянні з історією інших легкоатлетичних видів, що одержали визнання ще в Древній Греції, на Олімпійських іграх. Змагання зі спортивної ходьби в тому вигляді, у якому ми звикли бачити їх сьогодні, тобто за визначеними правилами, на точно визначеній дистанції, проводяться більше ста п'ятдесяти років. Спортивна ходьба зародилася у Великобританії в другій половині XIX сторіччя і тому багато років називалася англійською. Вперше змагання зі спортивної ходьби були проведені в 1860 році, у яких брали участь тільки чоловіки. У 1979 році в розіграші Кубка Лугано взяли участь і жіночі національні збірні команди.

До програми сучасних Олімпійських ігор змагання із ходьби вперше були включені в 1906 році – на іграх в Афінах і проводилися на одній дистанції – 1500 м. У Лондоні, на IV Олімпіаді, у 1908 році скороходи виступали вже на двох дистанціях – 3,5 і 10 миль. Вперше на дистанції 20 км чоловіки брали участь у Мельбурні 1956 році та на дистанції 50 км у Лос Анжелесі у 1932 році. Ці дистанції у чоловіків є олімпійськими і на сьогодні.

У 1992 році на XXV Олімпійських іграх у Барселоні дебютували жінки на дистанції 10 км. Цю ж дистанцію долали жінки і на XXVI Олімпійських іграх у Атланті у 1996 році. З 2000 року на XXVII Олімпійських іграх у Сіднеї і до 2016 року на XXXI Олімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро жінки виступали на дистанції 20 км.

Вперше у програму змагань командного чемпіонату світу зі спортивної ходьби (Рим, 2016 р) Міжнародною федерацією легкої атлетики було включено дистанцію 50 км для жінок. Успішно подолали цю ж дистанцію жінки і на чемпіонаті світу з легкої атлетики (Лондон, 2017). На сьогодні активно обговорюється питання введення жіночої спортивної ходьби на 50 км у програму Олімпійських ігор.

Висновок. Жіноча спортивна ходьба – один із наймолодших видів легкої атлетики, який вперше був включений до програми XXV Олімпійських ігор у 1992 році у Барселоні на дистанції 10 км. Починаючи з 2000 року на XXVII Олімпійських іграх у Сіднеї жінки змагаються на дистанції 20 км. У 2016 році на командному чемпіонаті світу зі спортивної ходьби (Рим, 2016 р) жінки дебютували на дистанції 50 км.

THE PROMINENT WINNERS AND PRIZE-WINNERS OF ART COMPETITIONS AT THE OLYMPIC GAMES OF MODERNITY

Ivanna Lytvynets¹, Bogdan Vynogradskiy², Anton Lytvynets³, Iuliia Pavlova⁴

¹ *Master, Cultural and Art Office, Lviv State University of Physical Culture, ivanella@ukr.net;*

² *Doctor of Science in Physical Education and Sport, Professor, Head of Shooting and Technical Sports Department, Lviv State University of Physical Culture, bynohrad@ukr.net;*

³ *Master, lecture of the Olympic Education Department, Lviv State University of Physical Culture;*

⁴ *Doctor of Science in Physical Education and Sports, Senior Researcher, Professor of Theory and Methodology of Physical Culture Department, Lviv State University of Physical Culture, pavlova.j.o@gmail.com*

The current relevance of the research. The history of the sport movement of the early twentieth century contains a special phenomenon – a combination of Sport and Art. These Olympic Art Competitions are one of the most important cultural events of modernity that were realized in the program of the Olympic Games. In the article highlights the achievements of prominent figures of the Olympic Art Competitions taking place within the Games Olympics between 1912 and 1948.

The aim of this study was to characterize the achievements of outstanding figures in the Olympic Art Competitions.

Methods: analysis and generalization of scientific literary sources, historical, theoretical interpretation.

Results. The achievements of prominent figures in the Olympic Art Competitions were investigated. Among them are presidents of the International Olympic Committee (Pierre de Coubertin, Avery Brundage), multiple winners and prize-winners of Art Competitions (Jean Jacoby, Alex Walter Diggelmann, Werner March, Josef Petersen), champions of the Olympic Games in sport competitions (Walter Winans, Alfred Hajos), authors of the constructed sport facilities (Jan Wils, Walter March, Werner March).

Conclusions. It was found that during the period 1912–1948 the winners of the Olympic Art Competitions were leaders from 23 countries of the world. In total 49 gold, 53 silver and 49 bronze awards were won. It was determined that participants in the Olympic Art Competitions were two Presidents of the International Olympic Committee (Pierre de Coubertin, Avery Brundage). It was established that the most successful participants in the Olympic Art Competitions were the Luxembourg artist Jean Jacoby (2 gold awards), Swiss artist Alex Walter Diggelmann (1 gold, 1 silver, 1 bronze medal), Danish writer Josef Petersen (3 silver awards), German architect Werner March (1 gold and 1 silver medal). It was shown In the Olympic Art Competition competed not only the culture and art professionals. In the history of the Olympic Games, two participants were the winners not only sport, but also Art Competitions (Walter Winans, Alfred Hajos).

ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЗМУ

Ірина Маляренко¹, К. Кострікова, Ольга Кольцова³, Борис Кедровський⁴

¹ *Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Херсонського державного університету*

² *Викладач Херсонського державного університету, kostrikova0907@gmail.com*

³ *Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Херсонського державного університету, olya.kolcova@gmail.com*

⁴ *Кандидат технічних наук, професор Херсонського державного університету*

Вступ. Сьогодні питання формування гармонійної особистості вирішується через залучення молодого покоління до гуманістичних ідеалів та активізацію діяльності соціальних інститутів .

Саме з позиції гуманізму оцінюють соціальне значення спорту та олімпізму.

Однак, проблема використання складових олімпізму в системі формування суспільно-свідомої молоді через систему міських позашкільних заходів недостатньо досліджена у педагогічній теорії. Порушена проблема має соціальну й педагогічну значущість, що обумовлює її актуальність.

Мета – розробити модель формування гармонійної особистості засобами сучасного олімпізму.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувались наступні методи: *теоретичні* (аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження; узагальнення теоретичних та емпіричних даних); *емпіричні* (педагогічне спостереження, опитування); *методи математичної статистики* – для інтерпретації та обробки результатів дослідження.

Результати дослідження. В процесі нашого дослідження ми визначили три основні педагогічні умови, що сприятимуть інтеграції олімпійської освіти в розважальні виховні заходи, а саме: підготовка педагога до інтеграції олімпійської освіти, розвиток первинних колективів, створення виховного простору заходу.

Розроблена модель формування гармонійної особистості засобами сучасного олімпізму сприятиме вирішенню одного з провідних завдань суспільного розвитку.

За допомогою даних дослідження ми з'ясували, що респонденти досить позитивно ставляться до використання складових олімпійської освіти в системі позашкільних заходів (65,4% позитивно оцінили цю перспективу).

Зазначимо, що переважна кількість респондентів все ж таки оцінюють не лише сам факт розважального заходу, а всі перспективи, що відкриваються за допомогою цього свята. Так, 12,3 % опитаних вважають, що за допомогою таких заходів можна скоріше привернути увагу до соціальних проблем; 24,2 % говорять про те, що це скоріше приверне увагу до активного способу життя; 36,1 % сподіваються на розвиток спорту та спортивної інфраструктури. В той же час 21,9 % опитаних приваблює перспектива побачити спортивне шоу.

Важливо, що 68,9 % опитаних прагнуть до розвитку спортивного руху Херсонщини, укріпленню почуття гордості за своє місто.

Висновки. Установлено, що міські позашкільні заходи мають великий виховний потенціал, який сприяє формуванню ціннісного ставлення до суспільства, фізичної культури та спорту.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у визначенні ефективності використання моделі формування суспільної свідомості до сучасного олімпійського руху в у розвитку соціально-професійних компетентностей майбутніх фахівців галузі фізичної культури і спорту.

GENEZA I ROZWÓJ OGÓLNOPOLSKICH IGRZYSK SPORTOWYCH SPÓŁDZIELCZOŚCI INWALIDÓW W LATACH SZEŚĆDZIESIĄTYCH XX WIEKU

Arkadiusz Płomiński

Dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, a.k.plominski@wp.pl

W latach sześćdziesiątych XX wieku w Polsce miało miejsce kształtowanie się ruchu sportowego osób niepełnosprawnych. Jednym z elementów tego ruchu były Ogólnopolskie Igrzyska Sportowe Spółdzielczości Inwalidów. W omawianym okresie ww. zawody rozegrano czterokrotnie. W 1963 rok w Poznaniu, w 1964 roku w Gdańsku, w 1967 roku w Bydgoszczy i w 1969 roku w Katowicach. Głównym celem imprezy było podsumowanie dotychczasowego dorobku pracy w zakresie sportu osób niepełnosprawnych oraz dalsze upowszechnianie kultury fizycznej w spółdzielniach inwalidów. Podczas zawodów rywalizowano m. in. w konkurencjach biegowych (bieg na dystansie 60 m, bieg na dystansie 100 m, slalom biegowy, wyścigi na wózkach na dystansie 50 m), w konkurencjach technicznych (skok w dal z miejsca, rzut piłką lekarską, rzut piłeczką palantową, rzut oszczepem, pchnięcie kulą), w turniejach piłki siatkowej oraz w zawodach pływackich i łuczniczych.

ФОРМУВАННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ СПОРТУ, ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Ольга Рода¹, Нінель Мацкевич², Олена Дем'янчук³

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, roda.olha@eenu.edu.ua;

² Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, vnu.sport@gmail.com;

³ Старший викладач кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, detolen32qmail.com

Вступ. Нинішня наука про олімпійський спорт – логічний результат довготривалої аналітичної когнітивної діяльності з історії Олімпійських ігор віковичної Греції, ренесанс Олімпійських ігор та розквіт сучасного олімпійського руху. Це – єдина система знань про початок зародження олімпійського спорту, його складові поняття, роль та місце у суспільстві, змагальну діяльність й спортивну підготовку. Цілком ймовірно, що саме спорт є вікодавнім компонентом вселюдської культури. Що ж до визначених витоків, то розбіжності в поняттях існують. Одні, основну значимість надають біологічному факторові, інші – психічному і особистісному розвитку, треті – соціальному інституту. Саме всі ці чинники впливали на процес зародження та розвиток спорту в цілісності.

Методи дослідження Проаналізовано літературні джерела та використано метод аналізу інформаційних джерел мережі Інтернет. Розглядалися питання визначальних рис спорту, різноманіття видів спорту, соціальні функції спорту та напрямки спортивного руху в суспільстві.

Результати дослідження. Безсумнівно становлення та еволюція спорту відбувалось у тісному взаємозв'язку з утворенням та піднесенням соціальної практики формування в інтересах підготовки підростаючих і дорослих поколінь до основних життєво необхідних сфер діяльності. Адже, найбільш «старожитні» з відомих видів спортивних вправ по-особливому відтворювали початкові форми труоих та бойових дій. Згідно історичних фактів, елементи спорту ще в прадавні часи були включені у первіснообщинну ланку виховання, зокрема в так званих обрядах ініціації (посвяченнях), тобто випробування юнаків на спроможність їх придатності бути повноцінним членом племені. Розвиваючись спорт тісно пов'язувався з іншими галузями культури особистості та суспільства загалом.

Для спорту характерною є стандартизація складу дій, які вирішуються у змаганнях; система особливих стимулів, що навіюють змагальні установки індивідуума; регламентація поведінки спортсменів; процедура відтворення змагань з поступовим зростанням рівня конкуренції та вимог до спортивного потенціалу учасників. Сукупність наведених ознак в їх органічному поєднанні властива лише спорту, що і дає підстави тільки його називати власне змагальною діяльністю. У ході розвитку спорту в різних сферах життя суспільства неминує відбувається свого роду диференціація спортивної практики – виділення в ній відносно відокремлених напрямків, розділів, варіацій. Це відбувається через те, що спорт загалом поліфункціональний. На початку ХХІ століття, саме сфера спорту, набула свого розвитку в різних його соціальних практиках, таких як олімпійський спорт, професійний спорт, адаптивний, «спорт для всіх», екстремальний спорт, паралімпійський спорт. У наш час це широка соціальна течія, в засадах якої відбувається залучення до спорту, його поширення, упорядкування і розвиток.

Висновки. Сучасний спорт – складне явище, природа якого полягає, насамперед у суспільній, соціальній сфері. Саме це дозволяє ототожнювати спорт, як складову частину світової культури, з сучасною цивілізацією.

HISTORIA TAEKWON – DO W CZĘSTOCHOWIE W LATA 1983–2001

Jacek Wąsik

Institut Wychowania Fizycznego, Turystyki Fizjoterapii, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, jwasik@konto.pl

Ruch Taekwon-do w Częstochowie bierze swój początek od działalności inst. Macieja Wolańskiego. Rozpoczyna on swój kontakt ze wschodnimi sztukami walki w 1976 roku, zapisując się do pierwszej i jedynej wtedy sekcji Karate w Częstochowie prowadzonej przez Lecha Mastalskiego. Po kilku letnim

treningu staje się on cenionym zawodnikiem słynącym ze swej «twardości». Po jakimś czasie sam zaczyna nauczać sztuki walki, będąc instruktorem Karate Shotokan. Obserwując dynamiczny rozwój Taekwon-do zostaje on zafascynowany tą sztuką. Szukając kontaktów nawiązuje współpracę z Henrykiem Fickiem z Koszalina posiadaczem I Dana w Taekwon-do (oraz innej mniej znanej koreańskiej sztuce walki Kyoksul). W 1983 roku powstaje pierwsza sekcja Kyoksul-Taekwondo przy TKKF «Ognisko» licząca około 100 osób.

W 1986 roku rozpoczyna się nowy etap Taekwon-do w Częstochowie sekcja zostaje przyjęta przez Klub Sportowy «Częstochowianka». Do nowej sekcji zapisują się między innymi Michał Mikołajczyk, Marek Sosiński, Jacek Wąsik. Następuje szybki wzrost wyszkolenia technicznego adeptów. Kilka osób uczestniczy w «Letniej Akademii Taekwon-do» w Kortowie koło Olsztyna prowadzonej przez Jerzego Jeduta (wtedy jeszcze I Dan). Na treningi przyjeżdża koreański instruktor Sin JaeSop 4 Dan sprawując duchową opiekę nad ćwiczącymi. Prowadzona współpraca pozwala M. Wolańskiemu przygotować drużynę w składzie : Cezary Kowalczyk, Zbigniew Pawlak, Andrzej Matuszewski, Michał Mikołajczyk, Jacek Wąsik, Marek Sosiński na I Mistrzostwa Polski w Taekwon-do ITF '88 w Lublinie. Start w tym turnieju kończy się wielkim sukcesem drużyna zdobywa tytuł Mistrza Polski w konkurencji układów drużynowych.

W 1996 roku sekcja przy Klubie Częstochowanka po wielu perturbacjach zostaje przemianowana na samodzielny Klub pod nazwą Częstochowska Akademia Taekwon-do. Zawodnicy Akademii uczestnicza z sukcesem w wielu turniejach, czego kulminacją są medale przywiezione z Mistrzostwa Polski Seniorów '96 przez Annę Chwał i Grzegorza Wacheckiego. W tym samym roku zawiązuje się Okręgowy Związek Taekwon-do w Częstochowie, który zostaje uznany za wiodący Związek w całym Makroregionie Śląskim.

W 1998 roku po raz pierwszy zawodniczka z naszego miasta zostaje powołana do Kadry Narodowej i jest nią Anna Chwał. W 2001 roku zawodniczka Częstochowskiej Akademii Taekwon-do odnotowuje pierwszy poważny sukces Międzynarodowy: Aleksandra Nowak zdobywa tytuł Wicemistrzyni Europy w walkach +70kg.

KRÓTKA HISTORIA POWSTANIA TAEKWON-DO

Jacek Wąsik

Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, jwasik@konto.pl

Taekwon-do to dyscyplina olimpijska, jednak nie wiele osób pamięta, że powstanie i rozwój Taekwon-do związane jest ściśle z życiem i działalnością jednej osoby generała wojsk koreańskich Choi Hong Hi.

Urodził się 9 listopada 1918 roku w Ha Dae (obecnie Korea Północna). W tym czasie Korea była pod okupacją japońską. Choi rozpoczyna naukę w szkole powszechnej, jednak nie może dostosować się do panujących stosunków w szkole i zaczyna buntować się przeciw władzom szkoły. Za co w wieku 12 lat zostaje wyrzucony ze szkoły pod pretekstem prowadzenia agitacji przeciw władzom okupacyjnym. Rodzice dbając o dalszy rozwój swojego syna zapisują go na lekcje kaligrafii do Han Li Donga. Zbieg okoliczności sprawił że, nowy nauczyciel młodego Choi'a oprócz kaligrafii był także jednym z największych mistrzów TaeKyonu (starożytnej koreańskiej sztuki walki). Zainteresował się on swym wątłym uczniem i by wzmocnić jego ciało zaczął uczyć go surowych zasad TaeKyonu. Po 7 latach nauki u Han Li Donga, rodzice 19 letniego Choi'a wysyłają go do Japonii w celu kontynuowania nauki. Na krótko przed wyjazdem miał on nieszczęście wmieścić się w konflikt z ciężkim zawodowym zapaśnikiem, który obiecał, że przy następnym spotkaniu dosłownie porozrywa go na kawałki. Wydaje się że strach ten pobudził młodego Choi'a do ćwiczenia się w sztuce walki. W Kyoto rozpoczął naukę Karate i po dwóch latach treningu otrzymał czarny pas. Nastąpił okres wytężonego treningu fizycznego i nauki początkowo w szkole średniej, a następnie na uniwersytecie w Tokyo, gdzie zdobywa stopień 2 Dan i zaczyna nauczać samodzielnie sztuk walki. Wraz z wybuchem II wojny światowej zostaje wcielony do armii japońskiej i wysłany na placówkę w Pyongyang. Tutaj jednak zorganizował koreański ruch niepodległościowy, znany pod nazwą Pyongyang Ruch Żołnierzy Studentów. Za swą działalność zostaje skazany na 7 lat więzienia. W więzieniu dla zabicia nudy i utrzymania sprawności fizycznej zaczyna ćwiczyć samotnie w celi. W pierwszym okresie czasu jego współtowarzysz więzienny wyśmiewa się z tego co robił Choi, jednak po pewnym czasie zaczyna doceniać walory tej sztuki i przyłącza się treningów. Dozorca więzienny obserwując co dzieje się w celach zauważa wyczyny swoich więźniów i zaczyna im się bacznie przyglądać. Aż pewnego razu przyłącza się do nich, by zgłębić tajniki nieznanego mu sztuki walki. W końcu Choi doprowadził do tego, że cały dziedziniec więzienia stał się jedną, dużą

салą treningową. Po wyzwoleniu w sierpniu 1945 roku został wcielony do organizującej się armii koreańskiej, gdzie zaczyna robić karierę wojskową, a jednocześnie skierował Taekwon-do na nowe tory rozwoju.

Prowadzi zajęcia w amerykańskiej szkole policji wojskowej. W 1951 roku awansuje na generała brygady. Rok później zostaje szefem sztabu służb wywiadowczych. W 1953 roku na wyspie Chaju zorganizował i uaktywnił 29 Dywizję Piechoty, będącą podstawową jednostką służb wywiadowczych, która później stała się główną siłą Taekwon-do w wojsku.

W 1954 roku z pomocą Nam Tae Hi przekształcił techniki TaeKyonu i Karate w nowy styl walki, oparty na zupełnie nowych założeniach. Rok później powołał specjalny zespół, składający się z instruktorów, wybitnych historyków i czołowych przywódców społeczeństwa, któremu przedstawił wymyśloną przez siebie sztukę. Tu też po raz pierwszy, na określenie nazwy swojej sztuki zaproponował słowo TAEKWON-DO. Generał z niezwykłą pasją propagował swoją sztukę na terenie całego kraju. Wprowadził ją na uniwersytety i do szkół. W 1959 roku jego dziewiętnaście najlepszych czarnych pasów objechało Daleki Wschód dając szereg pokazów. Odnieśli wspaniały sukces zadziwiając wszystkich wszechstronnością i skutecznością swych technik.

Taekwon-do rozpoczęło swą ekspansję na świat. Zostało wprowadzone do armii amerykańskiej i największej szkoły wojskowej w USA w West Point, zostało włączone do Wietnamskich Sił Zbrojnych. Nowe szkoły Taekwondo na świecie powstają jak «grzyby po deszczu». Aż 22 marca 1966 roku urzeczywistnia się marzenie Choi Hong Hi, zakłada on Międzynarodową Federację Taekwondo (International Taekwondo Federation - ITF) z siedzibą w Seulu.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПАРАЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ НА ВОЛИНІ

Володимир Ялович¹, Антон Ялович²

¹ Кандидат педагогічних наук, доцент Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, yalovik.vt@ukr.net

² Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Вступ. Історичні витoki спортивного руху серед інвалідів сягають періоду розквіту давньогрецьких Олімпійських ігор. Ще в Стародавній Греції для реабілітації осіб, уражених недугою, використовували фізичні вправи. Уже тоді ветерани воєн відновлювалися за допомогою масажу та спеціальних фізичних вправ.

Україна в період відновлення своєї незалежності стала повноправним членом сім'ї паралімпійських держав. Українські спортсмени-інваліди беруть участь і успішно виступають на найбільших змаганнях у системі параолімпійського спорту – Паралімпійських іграх.

На думку керівників міжнародного спорту, Україна сьогодні є одним із лідерів щодо темпів розвитку параолімпійського руху. Водночас активний розвиток паралімпійського руху в Україні до останнього часу не супроводжувався ґрунтовними, різнобічними науковими дослідженнями. Волинські паралімпійці внесли значну лепту у перемоги збірної команди України на міжнародних змаганнях різних рангів. Вивчення історії розвитку і становлення паралімпійського спорту на Волині є актуальним.

Методи дослідження: історико-педагогічний аналіз архівних документів і матеріалів, аналіз щоденників самоконтролю спортсменів, опитування тренерів та спортсменів, звіти спортивних організацій

Результати дослідження свідчать про розвиток та становлення паралімпійського спорту на Волині, спортсмени якого протягом двадцяти чотирьох років досягли значних спортивних успіхів на всеукраїнських та міжнародних змаганнях. Спортсмени-паралімпійці прославляли область і нашу державу на чемпіонатах Європи, Світу та Паралімпійських іграх, а їхні імена увійшли в історію розвитку вибраних видів спорту. За 23 роки роботи Волинського регіонального центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» в області підготовлено 7 заслужених майстрів спорту України, 4 майстрів спорту України міжнародного класу та 14 майстрів спорту України та 7 заслужених тренерів України.

На основі аналізу протоколів змагань різних рангів ми дослідили що чемпіонами Паралімпійських ігор стали 5 волинських спортсменів, 17 спортсменів завоювали срібло, 7 – бронзу, 4 – те місце по-

сілі 4 спортсменів та 6-те – 2 спортсмени і двоє спортсменів – 8. Дебютували волиняни-інваліди на XI Паралімпійських іграх 2000-ого року в Сіднеї. Тоді з Австралії футболісти Євген Жучинін, Валерій Новопольцев, Андрій Розтока та Ігор Новопольцев повернулись зі срібними нагородами. На Паралімпіаді-2004 у грецьких Афінах Анатолій Шевчик і Андрій Розтока в складі збірної України піднімались на найвищу сходинку п'єдесталу пошани серед інвалідів ДЦП. Не менш вдалим були виступи волинян Юрія Костюка і Юлії Батенкової на двох останніх зимових Паралімпійських іграх у Солт-Лейк-Сіті (США) і Турині (Італія), звідки вони повернулися із золотими, срібними і бронзовими медалями, змагаючись у біатлоні й лижних гонках

Висновки. Розвиток спортивного руху неповносправних на Волині розпочався в Центрі інвалідного спорту в 1993 році, а з 2012 року продовжує свою діяльність у Волинському регіональному центрі інвалідів «Інваспорт». Отже, варто зазначити, що за роки свого функціонування Волинського регіонального центру інвалідів «Інваспорт», спортсмени-паралімпійці зробили вагомий внесок у розвитку спорту країни і Волині зокрема. Дебют волинян-інвалідів у Паралімпіадах відбувся на XI Паралімпійських іграх у 2000 році в Сіднеї.

Волинська область, одна із не багатьох областей України, яка має чемпіонів Паралімпійських літніх, зимових і Дефлімпійських ігор. 7 разів на честь волинських спортсменів здіймався національний прапор, а також 62 разів лунав держаний гімн на честь перемог волинян у складі збірної команди України.

Секція 8

Розвиток активного туризму в Європі

ROZWÓJ TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE WOŁYŃSKIM W LATACH 1921-1939. ZARYS PROBLEMATYKI

Teresa Drozdek-Małolepsza¹, Eligiusz Małolepszy², Daniel Bakota³

¹ Dr, adiunkt, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, t.drozdek-malolepsza@ajd.czyst.pl

² Dr hab. prof. AJD, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, e.malolepszy@ajd.czyst.pl

³ Dr, adiunkt, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, danbak@autograf.pl

Wstęp. Celem pracy jest przedstawienie rozwoju turystyki w województwie wołyńskim w latach 1921–1939. Województwo wołyńskie zostało utworzone w dniu 19 lutego 1921 r. Według stanu na dzień 1 kwietnia 1939 r. posiadało obszar 35754 km² oraz liczyło 2085600 ludności (stan na 9 grudnia 1931 r.). Ludność narodowości polskiej stanowiła 16,6 %, narodowości ukraińskiej – 68,4%, narodowości żydowskiej – 9,9 %, ludność narodowości niemieckiej – 2,3 %, narodowości czeskiej – 1,5 %, narodowości rosyjskiej – 1,1 %, pozostałe narodowości – 0,2 %. Ludność miejska województwa stanowiła jedynie 13,3 % społeczeństwa. W skład województwa wchodziły następujące powiaty: dubieński, horohowski, kostopolski, kowelski, krzemieniecki, lubomelski, łucki, rówieński, sarneński, włodzimierski i zdołbunowski. Powiat sarneński przyłączono do województwa wołyńskiego (z województwa poleskiego) w grudniu 1930 r.

Metody i problemy badawcze. W zakresie przygotowania niniejszej pracy zostały wykorzystane następujące metody badawcze: analizy źródeł historycznych, syntezy oraz metoda porównawcza. Wyszukiwane następujące problemy badawcze:

1. Jak kształtował rozwój turystyki w województwie wołyńskim w latach 1921–1939?

2. Jakie uwarunkowania miały wpływ na rozwój turystyki na Wołyniu w latach 1921–1939?

W zakresie badań źródłowych przeprowadzono kwerendę zasobów archiwalnych. Wykorzystano literaturę z uwzględnieniem problematyki przyczynków do dziejów kultury fizycznej i turystyki w województwie wołyńskim w latach 1921–1939.

Wyniki i wnioski. W latach 1921–1939 zaznaczył się postęp w dziedzinie turystyki na Wołyniu. Nastąpił rozwój infrastruktury i kadr dla potrzeb turystyki. Wpływ na właściwe kształtowanie się turystyki posiadały rozwijające się struktury zarządzania turystyką. Turystyka była upowszechniana w szkolnictwie, realizowana przez organizacje i towarzystwa młodzieżowe, społeczne oraz specjalistyczne (turystyczne). Wśród różnych rodzajów tej dziedziny, rozwijała się głównie turystyka krajoznawcza i kwalifikowana. Społeczeństwo Wołynia w większym zakresie wzięło udział w działalności turystycznej w latach trzydziestych XX wieku.

СТАН РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ НА РУБЕЖІ ТИСЯЧОЛІТЬ

Олександр Кільницький

Викладач кафедри олімпійського та професійного спорту Херсонського державного університету, meltirace@gmail.com

Вступ. Спортивний туризм – це вид спорту, що достатньо поширений на теренах України. Основи становлення спортивного туризму були закладені ще у царській Росії. Але, як і більшості

видів спорту, темпи розвитку туризму знизились під час другої світової війни. Ситуація змінилась післявоєнний період. Особливо активно туризм розвивався в 60–80 роках ХХ ст. В цей час активно створюються туристські клуби, відкриваються туристські секції на підприємствах та в закладах освіти, будуються нові туристські бази по всій території колишнього Радянського Союзу.

Спортивний туризм як вид спорту продовжив розвиватися у державах, які утворились після розпаду СРСР. В Україні розвиток спортивного туризму також мав певні підйоми та спади. Після отримання Україною незалежності спортивний туризм поступово занепадав. Це пов'язано зі значним зменшенням фінансування, закриттям підприємств, при яких існували туристські клуби, та економічними проблемами в країні. Цивільні аспекти не давали змоги розвиватися та проводити туристські зleti, змагання та дальні походи, особливо найбільших категорій складності, які неможливо провести на теренах України. Спортивний туризм є масовим засобом оздоровлення, пізнання навколишнього середовища, досягнення високих спортивних результатів, та є ефективним методом прикладної підготовки. Але в останні роки спостерігається тенденція зменшення показників проведених походів, кількості учасників в походах та змагань всіх рівнів як серед юних туристів так і дорослих. Тому, ми вважаємо актуальним дослідження стану розвитку та результативності спортивного туризму в південному регіоні України.

В процесі роботи використано наступні **методи дослідження**: метод теоретичного аналізу та узагальнення даних офіційних документів, історичний метод, порівняльно-історичний метод.

Результати дослідження. Проведення спортивних туристських походів можливе з таких видів туризму, як: пішохідний, гірський, лижний, водний, велосипедний, спелео та автотуризм. Для визначення динаміки та стану розвитку спортивного туризму було проведено аналіз статистичних даних журналів маршрутно-кваліфікаційних комісій туристських клубів, а також «ОблСютур» міст Херсона, Миколаєва та Одеси за період 1982–2016 роки. З аналізу даних журналів маршрутно-кваліфікаційних комісій випливає, що пішохідні походи вихідного дня, некатегорійні (ступеневі) та походи I к.с. є більш масовими, що і засвідчують дані журналів МКК: на Херсонщині – 1900 походів, на Миколаївщині – 1515, на Одещині – 1091 походів, відповідно.

Кількість походів II, III і IV к.с. за участі юних туристів Одеси складає 96, Миколаєва – 106, Херсона – 75 походів. Аналіз показав, що дорослі туристи Одеси здійснили 186 походів. Сумарна кількість походів здійснена дорослими з Херсонускладає 109, з них 100 походів було здійснено до 1992 року включно. Нажаль, даних проведення походів дорослим населенням м. Миколаїв не збереглося, а сучасний етап почав фіксуватися лише в 2009 році. Тому не має можливості проаналізувати стан розвитку спортивного туризму у Миколаєві за часів колишнього СРСР.

На основі проведеного дослідження можна зробити **висновки**:

- 1) розвиток самодіяльного туризму за часів колишнього СРСР став основою для розвитку спортивного туризму в Україні;
- 2) динаміка розвитку спортивного туризму в південному регіоні в незалежній Україні залежить від економічних, соціальних та політичних чинників розвитку суспільства.

ТУРИЗМ І КРАЄЗНАВСТВО НА ТЕРИТОРІЇ ГАЛИЧИНИ (КІНЕЦЬ ХІХ ст. – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХ ст.)

Василь Луцький¹, Богдан Мицкан²

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», luskij55@gmail.com

² Доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», bogomdan_21@ukr.net

Вступ. У історії української культури усередину людської ментальності укорінені притягання до подорожі на зустріч з іншими, бажання розуміння другої сторони, до нього додати, щоб розширити світ власної екзистенції (Кисельов М. М., 2002).

Туризм – потішна і втягуюча нерозлучним елементом місцевої історії і ефективні ресурси про відповідну формацію людини світу і гоам - у близькості зі світом (Зязюн І. А., 1999).

Питання туризму в її теоретичному і методологічному аспекті в останні роки почало енергійно осмислюватися і розроблятися багатьма вченими. Слід зауважити, що увага дослідників в цій галузі є пункти стику *turyzmoznavstva* політології, історії, екології, соціології, права, культури, етики, релігієзнавства, антропології, економіки і маркетингу, освіти і психології, географії і навчань зони. Однак в момент нинішньої весь час не розв'язано питання туризму і місцевих дій в історії Галичини в кінці XIX і першій половині XX віку.

Метою дослідження є висвітлення загальних умов і головних напрямів розвитку туризму і краєзнавства в Галичині наприкінці XIX – першій половині XX ст.

Методи дослідження. В роботі використаний теоретичний аналіз та історичний метод.

Результати дослідження. Автори аналізують роль і внесок окремих науковців і громадських діячів в розвиток туристсько-краєзнавчого руху, починаючи від діяльності членів «Руської трійці». Встановлено, що їхні подорожі були народознавчі і спрямовувалися на вивчення етнографічних і лінгвістичних особливостей регіону. Завдяки діяльності І. Гавришкевича, О. Партицького розвинулась картографія, вперше були описані туристичні маршрути в околицях Галичини і Львова. В ході краєзнавчих мандрівок А. Петрушевича і І. Шараневича створено перші українські музеї у Львові, відбулась етнографічна виставка в Тернополі і з 1882 р. розпочато розкопки міста Галич. Велику роль в розвитку туризму і краєзнавчих досліджень відіграла діяльність І. Франка і В. Шухевича. Особливу увагу автор звертає на діяльність туристичних товариств «Чорногора» в Станіславові, «Плай» у Львові та в Тернополі. Вже в 20-х роках XX ст. туристично-краєзнавча підготовка дітей і молоді стала невід'ємною частиною діяльності товариств «Січ», «Сокіл», «Луг», «Орли» і Пласт. В популяризації і розвитку ристсько-краєзнавчого руху взяли активну участь митрополит Андрей Шептицький та історик І. Крип'якевич. Автори стверджують, що розвиток туристсько-краєзнавчого руху в Галичині сприяв зросту національної свідомості дітей і молоді.

Висновок. Найбільше поширеними формами туристично-краєзнавчої роботи були прогулянки, екскурсії, мандрівки, експедиції, змагання.

Туристично-краєзнавчий рух мав вплив на формування особистості, сприяв виникненню нових туристичних об'єднань, молодіжних спортивних клубів та процесу національно-культурного відродження.

ANALITYCZNY PRZEGLĄD WSPÓŁCZESNEGO STANU SPORTOWO-ZDROWOTNEJ TURYSTYKI

Nataliia Ushko ¹, Oksana Mashkova ², Roman Mashkov ³

¹ *Narodowy Uniwersytet Medyczny Iwano-Frankiowski, studentka V roku studiów, ushko.n.o@gmail.com*

² *Narodowy Uniwersytet Wychowania Fizycznego i Sportu Ukrainy, magistrat z fizjologii sportu w Kijowie, simaksua@gmail.com*

³ *Fitness klub Interfit, instruktor z fizycznej kultury, simaksua@gmail.com*

Na współczesnym etapie rozwoju turystyka stała się dla wielu krajów czołowym kierunkiem wśród innych rodzajów sportu. W rozwoju ojczystego turystycznego ruchu zauważalną rolę odgrywa sportowo-zdrowotna turystyka. Ona jest jedną z najbardziej dostępnych i masowych form aktywnego odpoczynku, poznania i studiowania środowiska przyrodniczego. Aktywny ruch jest decydującą cechą sportowo-zdrowotnej turystyki. Najbardziej rozpowszechnionymi rodzajami aktywnej turystyki w Ukrainie są: piesza, wodna, kolarska, narciarska, góraska turystyka. Turystyka zajmuje specjalne miejsce w systemie wychowania fizycznego, ponieważ, mając na celu rozwijanie pragnienia prowadzenia zdrowego trybu życia, daje szerszą możliwość opanowania wiedzy i umiejętności niezbędnych w życiu codziennym każdej osoby.

Co dotyczy jej zdrowotnej funkcji, to dowolna rekreacyjna działalność jest skierowana na wznowienie funkcji organizmu. Uzdrowienie uczestników spełnia się przez przemianę rodzaju działalności, przez dawkowane wysiłki fizyczne, za pomocą współdziałania z przyrodniczym środowiskiem, adaptację do nietypowych warunków. Maksymalny zdrowotny efekt od treningów, skierowanych na doskonalenie

przygotowania fizycznego, może być osiągnięty, pod warunkiem, że charakter i miara wysiłku fizycznego będą odpowiadać stanowi zdrowia, wiekowym i indywidualistycznym właściwościom turysty.

Sportowa składowa przewiduje zajęcie turystyką z celu doskonalenia ogólnego przygotowania fizycznego, polepszania specjalnego technicznego i metodycznego przygotowania. Sportowa turystyka, jak i inne rodzaje sportu, pozwala podczas wykonania sportowych normatywów polepszyć przygotowanie sportowe uczestników turystycznych pochodów, otrzymać sportowe kategorie i sportowe tytuły. Przygotowanie fizyczne musi bazować się na zasadach wszechstronności, systematyczności, kolejności, ciągłości, cykliczności. Zajęcie turystyką pomaga wyrabianiu takich jakości, jak wytrzymałość, siła, spryt, szybkość.

Praktykowanie sportu i turystyki zdrowotnej wymaga pewnej wiedzy teoretycznej i technicznej. Jednocześnie turystyka oferuje możliwość kształcenia i doskonalenia pewnych osobistych cech człowieka. Turystyka, podobnie jak żadna inna działalność sportowa, sprzyja rozumieniu piękna w przyrodzie i w ludziach, napełnia życie treścią duchową, czyni jego pięknym, pomaga lepiej poznać świat wokół siebie. To świadczy o estetycznej funkcji turystyki.

Ważne jest również i to, że w turystycznych podróżach rodzą się uczucia kolektywizmu, miłość do przyrody, rozszerza się horyzont uczestników. Ogólny cel w pochodzie zbliża ludzi różnego wieku, sprzyja nowym koneksjom, ustaleniu przyjacielskich stosunków. Takie pochody są również źródłem pozytywnych emocji, wywołuje pragnienie natury człowieka prowadzić zdrowy tryb życia. Wszystko to wszechstronnie uzdrawia zwłaszcza tę kategorię młodego pokolenia, która jest skłonna do palenia tytoniu, narkomanii, chuligaństwa, bandytyzmu.

Niestety, zdrowy tryb życia jest jednym z ostatnich miejsc wśród młodzieży. Zgodnie z przykładowym badaniem wśród studentów w wieku od 19 do 25 lat, okazało się, że 32 % studentów preferuje dobre wykształcenie, w porównaniu do 3 %, które preferują zdolność do prowadzenia zdrowego trybu życia.

Dlatego turystyka sportowa jest ważnym środkiem promowania aktywności społecznej i zawodowej ludzi, zaspokajającej ich wymagania moralne, estetyczne i kreatywne, żywotne potrzeby wzajemnej komunikacji, rozwój przyjaznych stosunków między narodami i wzmocnienia pokoju.

ЗМІСТ

Секція 1. Філософські, політичні та соціально-економічні чинники розвитку фізичної культури і спорту

Ігор Бакіко, Олег Гребік

Розробка організаційно-управлінських моделей профілактики наркоманії засобами фізичної культури та спорту3

Наталія Белікова, Світлана Індика, Наталія Уляницька, Світлана Подубінська

Перспективи впровадження нових варіативних модулів навчальної програми «Фізична культура. 5–9 класи».....4

Лілія Гацюєва

Еволюція відносин суспільства до осіб з інвалідністю5

Василь Федорець

Розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури з урахуванням культурно-освітніх практик радянської мілітарної традиції як чинника акультурації6

Анатолій Цьось

Становлення та розвиток фізичного виховання й спорту на території України.....6

Секція 2. Становлення і розвиток фізичної культури у Стародавньому світі

Оксана Гречанюк

Атлетичні ігри Західно-Північного Причорномор'я в Елліністичний і Римський періоди.....8

Віктор Костюкевич, Майя Коннова

Ретроспективний аналіз формування знань з теорії і методики спортивної підготовки9

Сергій Лазоренко, Микола Чхайло, Дмитро Балашов

Фізична культура Стародавньої України-Русі10

Геннадій Петренко

Значення ігор з м'ячем у розвитку фізичної культури і спорту в Стародавньому світі11

Секція 3. Фізична культура і спорт в епоху Середньовіччя

Ніна Деделюк, Людмила Ващук, Олена Томащук, Жанна Мудрик, Василь Войтович

Фізичне виховання в Київській Русі у літературній спадщині IX–XIV століть12

Александр Шамак

Традиционная физическая культура Беларуси.....13

Секція 4. Розвиток фізичної культури і спорту у період Нової історії

Жанна Сотник, Олег Сотник

Становлення аматорського баскетболу в Україні.....14

Анна Галицька

Історія українського волейболу15

Секція 5. Новітня історія та сучасні тенденції розвитку фізичної культури і спорту у країнах Європи

Анатолій Вольчинський, Ярослав Смаль, Олександр Малімон, Андрій Ковальчук

Рухливі ігри для поліпшення фізичного розвитку дітей дошкільного віку16

Тетяна Гнітецька, Лідія Завацька, Олександра Голуб

Історія зародження трикінгу як екстремального виду спорту та аспекти його поширення в Україні.....17

Олег Дикий

Становлення військово-спортивних багатоборств в Україні.....18

Надія Ковальчук, Любов Ужва, Олександр Швай, Володимир Санюк Витоки та розвиток українського жіночого волейболу.....	19
Венера Кренделєва Історичні передумови становлення фітнесу на Волині.....	20
Eligiusz Malolepszy, Teresa Drozdek-Malolepsza, Daniel Bakota, Anatolii Tsos Sport na Wołyniu w latach 1921–1939. Zarys dziejów	21
Микола Носко, Олександр Проніков, Наталія Терентьєва Підготовка майбутніх учителів фізичної культури в Україні: тенденції та проблеми	21
Ольга Ображей Історико-соціальні аспекти та сучасний стан розвитку плавання на Херсонщині.....	22
Barbara Pędraszewska –Sołtys Popularyzowanie aktywności fizycznej wśród młodzieży w okresie prl na przykładzie «Tygodnia kultury fizycznej»	23
Юлія Хильчук Тенденції розвитку кікбоксингу в Україні	24
Сергій Цимбалюк Історичні зміни пріоритетів у йозі	25
Юрій Цюпак, Георгій Гац, Ігор Бичук Генезис і розвиток українських народних ігор	26

Секція 6. Тенденції розвитку фізичної культури і спорту в Європі ХІХ–ХХ ст.

Андрій Андрес, Іванна Боднар Концепція організації процесу фізичного виховання студентів з різним рівнем функціонально-резервних можливостей.....	27
Daniel Bakota Sport w powieście Myszkowski w latach 1956–1975.....	28
Анастасія Бондар Організаційно-управлінські умови введення фізичного виховання у гімназії Слобожанщини у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття.....	28
Stanisław Zaborniak, Богдан Мицкан, Тетяна Мицкан Традиції плавання у фізичній культурі Галичини до 1939 року	29
Julian Jaroszewski Stalinizacja sportu w województwie Łódzkim (1949–1956).....	30
Олексій Лях-Породько, Богдан Мірошниченко Феномен українського сокільства в еміграції	31
Aneta Rejman Podstawy prawne sportu szkolnego w Polsce w latach 1947–1997 – wybrane aspekty.....	32
Dariusz Słapek Terra incognita? Sport antyczny w historiografii polskiej (od 1918 roku).	33

Секція 7. Генезис і розвиток сучасного олімпізму

Оксана Вацеба, Світлана Степанюк, Віра Ткачук, Марія Чемерис Оцінка культурно-виховних цінностей олімпійського спорту школярами загальноосвітніх навчальних закладів України.....	35
Світлана Калитка, Лариса Шахліна Ян-Генріхівна, Надія Боровська Тенденції розвитку жіночої спортивної ходьби на сучасному етапі	36
Ivanna Lytvynets, Bogdan Vynogradski, Anton Lytvynets, Iuliia Pavlova The prominent winners and prize-winners of art competitions at the olympic games of modernity.....	37
Ірина Малярєнко, К. Кострікова, Ольга Кольцова, Борис Кедровський Формування гармонійної особистості засобами сучасного олімпізму	37
Arkadiusz Płomiński Geneza i rozwój ogólnopolskich igrzysk sportowych spółdzielczości inwalidów w latach sześćdziesiątych xx wieku	38

Ольга Рода, Нінель Мацкевич, Олена Дем'янчук Формування та еволюція спорту, як соціальне явище	39
Jacek Wąsik Historia taekwon –do w Częstochowie w lata 1983–2001	39
Jacek Wąsik Krótka historia powstania taekwon-do.....	40
Володимир Яловик, Антон Яловик Історичні аспекти розвитку паралімпійського спорту на Волині	41

Секція 8. Розвиток активного туризму в Європі

Teresa Drozdek-Małolepsza, Eligiusz Małolepszy, Daniel Bakota Rozwój turystyki w województwie wołyńskim w latach 1921–1939. Zarys problematyki	43
Олександр Кільницький Стан розвитку спортивного туризму в Південному регіоні України на рубежі тисячоліть	43
Василь Луцький, Богдан Мицкан Туризм і краєзнавство на території Галичини (кінець XIX ст. – перша половина XX ст.)	44
Nataliia Ushko, Oksana Mashkova, Roman Mashkov Analityczny przegląd współczesnego stanu sportowo-zdrowotnej turystyki	45

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ

*Збірник тез доповідей
I Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури*

Друкується в авторській редакції
Верстка *І. В. Захарчук*

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19773-9573ПР від 15.03.2013 р.
Сайт збірника тез: <http://conferences.eenu.edu.ua>

Засновник і видавець – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.

Формат 60×84¹/₈. Папір офсетний. Гарн. Таймс. Друк цифровий.

Обсяг 6,01 ум. друк. арк., 6,04 обл.-вид. арк. Наклад 300 пр. Зам. 2840-А.

Виготовлювач – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4513 від 28.03.2013 р.